МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Олена Дуденко

СИНТАКСИС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тести і завдання для самостійної роботи

Навчальний посібник

Умань
Видавець «Сочінський М.М.»
2023

УДК 811.161.2'367(075.8)
Д81

Рецензенти:

Торчинський М. М., доктор філологічних наук, професор кафедри української філології Хмельницького національного університету;

Шарманова Н. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Криворізького державного педагогічного університету;

Шуляк С. А., доктор філологічних наук, професор кафедри прикладної лінгвістики та журналістики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 6 від 31 жовтня 2023 р.)

Дуденко О. В.

Д81 Синтаксис української мови : тести і завдання для самостійної роботи : навч. посіб. / Олена Дуденко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2023. – 109 с.

Навчальний посібник містить тести і завдання для самостійної роботи із синтаксису сучасної української мови, зорієнтовані на здобувачів вищої освіти зі спеціальності 14.01 Середня освіта (Українська мова та література) денної та заочної форми навчання, що вивчають дисципліну «Сучасна українська літературна мова. Синтаксис».

Посібник призначений для успішного використання викладачами у навчальному процесі, здобувачами – на всіх етапах самостійної роботи у ході вивчення синтаксису української мови. Стане у пригоді всім, хто поглиблено вивчає рідну мову.

УДК 811.161.2'367(075.8)

ISBN 978-966-304-000-0

© Дуденко О. В., 2023

ПЕРЕДМОВА

Курс «Сучасна українська літературна мова» належить до обов'язкових компонентів освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Синтаксис є завершальним розділом курсу сучасної української літературної мови. Під час його опанування здобувачі вищої освіти мають сформувати мовні компетентності, що передбачають здатність аналізувати, порівнювати, класифікувати і систематизувати синтаксичні одиниці (зокрема словосполучення, просте, просте ускладнене, складне та складне ускладнене речення), виконувати їх пунктуаційний аналіз, виділяти головні та другорядні члени речення, аналізувати їх морфологічне вираження тощо.

У ході формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти відповідно до вимог освітньо-професійної програми особливої значущості набуває їхня самостійна робота. На заняттях із синтаксису української мови формою самостійної роботи є виконання тестів та окремих завдань. Запровадження тестового контролю водночас забезпечує об'єктивність оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, слугує індикатором сформованості їхніх мовних компетентностей, допомагає виявити прогалини і скоригувати діяльність для їх усунення. Працюючи з тестами та індивідуальними завданнями, здобувачі можуть об'єктивно оцінити рівень своєї мовної підготовки, унаслідок чого спланувати індивідуальну роботу для вдосконалення своїх мовних компетентностей.

Пропонований посібник укладено відповідно до чинної робочої програми із синтаксису української мови для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова та література) денної та заочної форми навчання. Посібник може бути використаний для поточного і контрольного оцінювання на заняттях із синтаксису української мови.

Система завдань у посібнику охоплює всі теми із синтаксису, які передбачені робочою програмою. Окремі завдання розраховані для невеличких самостійних робіт, що виконуються на занятті; інші завдання передбачені для контрольних зрізів із тем чи за семестр (весь курс). Тести побудовані як запитання із множинними відповідями, де одна правильна. Окрім тестів, у збірнику є невеличкі самостійні роботи до окремих тем, що мають на меті перевірити знання і вміння здобувачів вищої освіти аналізувати речення різної структури, визначати їх граматичні основи, спосіб вираження головного члена тощо.

Посібник призначений для успішного використання викладачами у навчальному процесі, здобувачами – на всіх етапах самостійної роботи у ході вивчення синтаксису української мови.

Зміст

Словосполучення
Типи підрядного зв'язку 5
Типи словосполучень за будовою, типом зв'язку, відношеннями та стрижневим словом 10
Просте речення. Головні члени речення
Визначення граматичних основ речень 20
Типи присудків 22
Другорядні члени речення
Означення 27
Обставини 28
Типи другорядних членів речення 29
Односкладні речення
Визначення типів односкладних речень 37
Повторення односкладних і неповних речень 40
Повторення з теми «Просте неускладнене речення» 46
Тренувальні тести і завдання з теми «Просте неускладнене речення» 50
Просте ускладнене речення
Однорідні члени речення 56
Тренувальні тести на відокремлення
Відокремлені означення 57
Відокремлені обставини 60
Самостійна робота з теми «Відокремлені члени речення» 63
Розділові знаки при вставних і вставлених конструкціях 67
Узагальнення теми «Просте ускладнене речення» 69
Складносурядні речення 74
Складнопідрядні речення
Тренувальні тести 76
Самостійна робота 81
Безсполучникові речення 84
Складні синтаксичні конструкції
СПР з кількома підрядними 86
Складні багатокомпонентні речення 89
Зразок тестів для підсумкового контролю 92
Список умовних скорочень 107

СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

1. ТИПИ ПІДРЯДНОГО ЗВ'ЯЗКУ У СЛОВОСПОЛУЧЕННІ

Варіант 1

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) сидіти біля хати, безхмарне небо, байдики бити, говорити з друзями, цвіт яблуні;

б) протягом тижня, написати листа, пливти за течією, вишневий сад, рожевий від сонця;

в) ласкава до мене, думати головою, пливти кораблем, ходити по саду, ніжність матері.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) дівчина у вінку, сів біля столу, зустріч із знайомим, спокійний характер, не міг заснути;

б) переповнений почуттям, повага до батька, постать дівчини, зроблений з дерева, шепіт трави;

в) серйозний учень, творчий задум, у виконаному завданні, яскраве враження, радість материнська.

Варіант 2

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) читання книжки, повний води, цвіт жоржини, сидіти з матір'ю, вода з озера;

б) займатися спортом, рясний дощ, тримати язик за зубами, перед глядачами, без мене;

в) говорити з матір'ю, ходіть же, перший урок, над палацом, мерехтять зорі.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) безхмарне небо, байдики бити, протягом тижня, без мене, цвіт яблуні;

б) написані листи, за тією течією, вишневий сад, у рожевому промінні, здібний хлопчик;

в) вода з озера, говорити з друзями, ласкава до мене, швидким кораблем, ніжність матері.

Варіант 3

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) подарувати сестрі, Ольга Вікторівна, дуже тихо, дехто з присутніх, з товаришами;

б) навчання дітей, схоже на правду, поцілувати в руку, працювати без відпочинку, я з ним;

в) один серед лісу, білий як сніг, першого липня, вдарити лозиною, ледве впізнав.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) думка повернутися, якнайдокладніше розповісти, взяти зі столу, працьовитий парубок, дуже холодно;

б) усе розказане, на похмурому небі, в солодкому чаї, вимогливий працівник, у чотирьох кутках;

в) визирати з-за паркану, забувши про погане, трішки збентежений, весняний день, підійшов тихо.

Варіант 4

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) взяти зі столу, підійшов тихо, розказав дівчині, працьовитий парубок, не міг заснути;

б) дівчина у вінку, визирати з-за обрію, забувши про все, страшенно збентежений, весняний день;

в) сів біля столу, подивившись на небо, пили чай, зустріч із знайомим, рештки фортеці.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) дехто невідомий, запальний характер, до моєї школи, на гілці кленовій, польова дорога;

б) дивилися на картину, наш учитель, сидів на лавці, усміхаючись до нього, хата без вікон;

в) подруга сестри, велич людини, переписаний з книга, вчитися у старших, росли в траві.

Варіант 5

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) запальний характер, пішов до неї, кущ маку, польова дорога, дивилися на картину;

б) вареники з сиром, сидів біля столу, сміючись до нього, подруга сестри, хата без вікон;

в) спливли в пам'яті, збирати ягоди, соковита зелень, росли в траві, дехто невідомий.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) прибігли вчора, недалеко від школи, говорити без пауз; рідна школа, дуже ввічливий;

б) п'ятий рік, вищий ступінь, Ольжина подруга, у схожому випадку, у п'яти будинках;

в) повен радості, вирощувати ягоди, право відвідати, соковита груша, росли в траві.

Варіант 6

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) телевізійне шоу, говорив пошепки, кущ бузку, наші депутати, дивилися фільм;

б) один у полі, зошити у лінійку, автор повісті, бабуся товариша, схоже на правду;

в) збирати ягоди, підійшов тихо, розказав дівчині, соковита зелень, росли в траві.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) сидіти біля хати, подарувати сестрі, цвіт жоржини, сидіти з матір'ю, думати головою;

б) займатися спортом, ходити по саду, рясний дощ, читання книжки, повний води;

в) з твоєю матір'ю, веселі входини, перший урок, над королівським палацом, мерехтливі зорі.

Варіант 7

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) ледве впізнав, на вершині пагорба, між двома стінами, здіймаючись угору, оцей чоловік;

б) зроблено під мармур, троє дівчат, сьогодні ввечері, друга колона, занадто спокійний;

в) розумітися на красі, засівати житом, вчитися у старших, потрібний людям, двоє друзів.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) шум струмка, боротьба за мир, хвала життю, роздуми письменника, краса людини;

б) за смачною вечерею, ласкавим голосом, мандрівне життя, у корисному йогурті, після десятого класу;

в) завмираючи від хвилювання, п'ята колона, десь угорі, десяток рук, кожен із них.

Варіант 8

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) схожий на сонце, недалеко від школи, п'ять років, вищий від батька, говорити без пауз;

б) право будувати, подруга сестри, рідна школа, сіячі добра, повен радості;

в) автор повісті, намір прийти, дехто з друзів, курний шлях, команда «струнко».

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) один із трьох, вищий від мене, приклеєний до стовпа, добрий до дітей, побажання здоров'я;

б) до твого серця, відбите світло, зі щирою душею, на повний хід, серйозним голосом;

в) наламати дров, перше вересня, життя Шевченка, гідний наслідування, слова ковтати.

Варіант 9

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) обома руками, густе волосся, поїхати далеко, працювати знехотя, один серед лісу;

б) пироги з вишнями, лежав на піску, плакати від радості, освячення джерела, земля України;

в) уроки історії, весняна пора, розв'язати язик, ішов повагом, вигляд міста.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) один на двох, завжди сміливий, вісті звідусіль, досить пристойний, думає про майбутнє;

б) мальовничі краєвиди, грайливими очима, притихлим морем, складений посуд, вітальних слів;

в) структура атома, сотні очей, байдужий до всього, телефонна розмова, узявшись за руки.

Варіант 10

1. У якому рядку всі словосполучення поєднані зв'язком керування?

а) бажати щастя, пісня про кохання, засівати пшеницею, постать дівчини, гідний наслідування;

б) гори перевернути, сказати правду, Довженків край, дуже тихо, надзвичайно небезпечний;

в) нарубати дров, не боятися труднощів, дати на горіхи, рукою подати, намір відвідати.

2. У якому рядку в усіх словосполученнях зв'язок узгодження?

а) дзвінка пісня, скупий характер, до десятого класу, кількома учнями, у десяти мішках;

б) вітальні листівки, сонячні зайчики, десяток яблук, на тому березі, схожий на мене;

в) кивнув головою, кращий від нього, гнучкість розуму, потрібний людям, радісно дітям.

2. ТИПИ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ ЗА БУДОВОЮ, ТИПОМ ЗВ'ЯЗКУ, ВІДНОШЕННЯМИ ТА СТРИЖНЕВИМ СЛОВОМ

Варіант 1

1. Позначити, що є словосполученням?

а) поєднання двох і більше слів;

б) поєднання двох повнозначних слів;

в) поєднання двох і більше повнозначних слів;

г) поєднання двох повнозначних і службових слів.

2. Позначити рядок, у якому запропоновано лише предикативні словосполучення:

а) весна засміялася, тихо блимали, яскраві зорі, моя вдача;

б) полилася пісня, ніч зоряна, я студентка, дівчина у вінку;

в) вартий уваги, шумить море, він лікар, люди прекрасні;

г) небо і земля, море блакитне, небо плаче, крик журавлів.

3. Вказати, у якому рядку словосполучення вербальні:

а) думати над прочитаним, гаяти час, відповісти на запитання, мрія вчитися;

б) пам'ятати про подвиг, думка про товариша, поглядати у вікно, спостерігати за дітьми;

в) працювати на совість, допомагати батькам, виконуючи доручення, вручити подарунок;

г) уміння працювати, боротися за щастя, дочитати сторінку, радість перемоги.

4. Встановити тип словосполучення за зв'язком, відношеннями та стрижневим словом: *спогад про минуле*:

а) керування, об'єктно-атрибутивне, субстантивне;

б) керування, об'єктне, вербальне;

в) узгодження, атрибутивне, субстантивне;

г) прилягання, об'єктно-обставинне, субстантивне.

Варіант 2

1. Визначити, у якому рядку усі словосполучення складні:

а) дорожчий за все, буду працювати сумлінно, лагідна і тиха розмова;

б) пісня про літо і кохання, бажання і вміння переконувати, зайшов із Ольгою та Дмитром;

в) розуміти Олександра Вікторовича, в її книзі, дивитися довго вгору;

г) на синій холодній хвилі, край битого шляху, поезія Ліни Костенко.

2. Які типи підрядного зв'язку можна визначити у словосполученні?

а) узгодження, керування, прилягання;

б) тяжіння, координація, співположення;

в) керування, узгодження, прилягання, координація, кореляція, тяжіння, співположення, аплікація;

г) єднальні, протиставні, розділові, приєднувальні, градаційні.

3. Встановити, у якому рядку подано прономінальні словосполучення:

а) скупий на слова, схожий на мене, корисний для всіх, вищий за батька;

б) з радісним галасом, чудово пахне, занадто спокійний, хороший настрій;

в) жоден із присутніх, він і вона, ніхто з нас, ми з товаришем;

г) дехто з них, наші знайомі, вісім гривень, один із небагатьох.

4. Визначити, який синтаксичний зв'язок у словосполученнях: *у трьох кишенях, на цьому місці, з усіма фактами*?

а) узгодження;

б) керування;

в) прилягання;

г) тяжіння.

Варіант 3

1. У якому рядку запропоновано лише синтаксично невільні словосполучення?

а) крокодилячі сльози, білий гриб, бити ворогів, кожен із нас;

б) багато бажань, Чорне море, поставити запитання, коники викидати;

в) вияв великої поваги, гостра на язик, перше вересня, золота осінь;

г) двадцять років, один із них, мати з батьком, щось неймовірне.

2. Визначити тип синтаксичного зв'язку у словосполученнях *любити серцем, залишитися в пам'яті, побачити її, барви мови, дума про тебе*: а) координація;

б) узгодження;

в) прилягання;

г) керування.

3. Встановити, у якому рядку подано ад'єктивні словосполучення:

а) веселий і щирий, схожий на батька, веселіший за мене, добра до всіх;

б) кожен із нас, веселий хлопець, намальована картина, підписана художником;

в) добра погода, добрий змалечку, веселий і винахідливий, лагідна з котиками;

г) наш клас, наш від початку, добрий хлопець, добрий день.

4. Який тип синтаксичних відношень встановлюється у словосполученнях *тремтячи від щастя, підійти до будинку, спинився біля порога*?

а) об'єктні;

б) атрибутивні;

в) об'єктно-обставинні;

г) атрибутивно-об'єктні.

Варіант 4

1. Позначити, що «малий» синтаксис не вивчає:

а) лексично невільні, фразеологічно невільні словосполучення, сполучення повнозначного слова із службовим, аналітичні граматичні форми;

б) лексично невільні, фразеологічно невільні і синтаксично невільні словосполучення;

в) сполучення повнозначного слова із службовим, аналітичні граматичні форми, лексично невільні словосполучення;

г) сполучення повнозначного слова із службовим, аналітичні граматичні форми, фразеологічно невільні і синтаксично невільні словосполучення.

2. У якому рядку всі словосполучення складні або прості?

а) лірика Павла Грабовського, болісно переживати, чистота дитячої душі, віддати життя за Батьківщину;

б) початок письменницької діяльності, впевнено йти вперед, емоційно наснажені твори, відображення нашої дійсності;

в) взятися за письменницьке перо, бути школою майстерності, взірець моральної чистоти, милуватися краєвидом;

г) Культура Давньої Греції, подорожувати рідною землею, бути щедрим душею, автор «Війни і миру».

3. Позначити рядок, у якому словосполучення однотипні за типом синтаксичного зв'язку:

а) тремтячи від щастя; запалене багаття, один серед лісу, ішов повільно;

б) наказав оберігати, житимеш вічно, дуже привітно, бажання змовчати;

в) ледве впізнав, на вершині пагорба, ніжний шепіт, гідний уваги;

г) поцілував у руку, п'ять років, кожен третій, здійснення мрій.

4. У якому варіанті усі словосполучення відповідають моделі: *вербальне –об'єктне – керування*?

а) стати навколішки, навчання дітей, узявшись за руки;

б) зроблено під мармур, схоже на правду, біг швидко;

в) подарувати сестрі, написати пером, скаржитися на погоду;

г) освячення джерела, розмова по телефону, вийшов швидко.

Варіант 5

1. У якому рядку всі словосполучення складні за будовою?

а) діяти всупереч обставинам, бути скупим на слова, портфель із крокодилячої шкіри, подарувати книгу, завдати удару ворогові;

б) сім хоробрих воїнів, голос Ніни Матвієнко, дівчина з карими очима, десять довгих днів, пояснити завдання учням;

в) земля України, крокувати поруч з товаришем, багатющий мовний матеріал, зробити курям на сміх, тема «Лісової пісні»;

г) домашнє завдання учнів, глибоко цінувати поезію, величезний потяг до музики, сприйняти прочитане по-новому, найсуворіша вимогливість до себе.

2. Назвіть характерну особливість узгодження.

а) із зміною форми головного слова змінюється форма залежного слова;

б) при зміні головного слова залежне не змінюється;

в) головне слово обов'язково вимагає форми залежного слова;

г) головне слово не передбачає форми залежного слова.

3. Визначити, у словосполученнях якого рядка передаються однакові відношення.

а) художня проза, стаття про літературу, спогад ветерана, повага до старших, хата дідуся;

б) вистояти з честю, полетіти соколом, триматися гордо, працювати чесно, писати без помилок;

в) бажання вчитися, слово майстра, будинок ліворуч, хустина з шовку, дівчина гарної вроди;

г) почуття гордості, шелест листя, рішення зборів, праця академіка, усвідомлення обов'язку.

4. У якому рядку субстантивні словосполучення?

а) краса людини, усвідомлення обов'язку, п'ять балів, вимогливий до себе, кожен з нас;

б) хвала життю, думка повернутися, незабутня зустріч, велич людини, чарівна краса;

в) невичерпне джерело, гідний наслідування, двадцяте століття, світова література, справжній майстер;

г) щастя жити, бажати щастя, змога вчитися, пошана до людини, сповнений поваги.

Варіант 6

1. Словосполучення якого рядка утворено способом керування?

а) розумітися на красі, схожий на сонце, піклуватися за батьків, недалеко від школи, п'ять років;

б) серце матері, любити дітей, рідна школа, право будувати, плести з барвінку;

в) один із двохсот мільйонів, засівати житом, вчитися у старших, писати красиво, вищий від батька;

г) говорити без пауз, будувати разом, сіячі добра, повен радості, гідно поводитися.

2. З'ясувати, у якому рядку в усіх словосполученнях атрибутивні відношення:

а) життя Шевченка, шум струмка, роздуми письменника, старання учнів, доля Ганни;

б) служіння народу, прагнення до вдосконалення, написано письменником, радість матері, повага до брата;

в) звернення до народу, осмислення істини, мислення людини, сприйняття світу письменником, громадянське сумління;

г) оспівування природи, почуття обов'язку, мій зошит, шелест листя, приїзд батька.

3. У якому рядку всі словосполучення утворено способом прилягання?

а) сподівання зустрітися, заклик до перемоги, намір подорожувати, підійти ближче, поїхати додому;

б) мрія вчитися, повернутися під вечір, потребувати допомоги, линути вгору, йти тротуаром;

в) звичка читати, приїхати вчасно, співати пісню, вміння одягатися, значно краще;

г) стиха промовляти, бажання працювати, трохи вище, йти назустріч, прагнення знати.

4. На які групи поділяють словосполучення за будовою?

а) сурядні і підрядні;

б) вербальні, прономінальні, ад'єктивні;

в) об'єктні, обставинні, атрибутивні;

г) прості, складні.

Варіант 7

1. Словосполучення якого рядка однакові за відношенням між головним і залежним словами?

а) тридцять учнів, перші квіти, шостий з краю, троє дітей, один із них;

б) виявитися здібним, повернутися задоволеним, крокувати пліч-о-пліч, кілька років, мереживо казки;

в) радіти успіхам, переповнений емоціями, сприймати музику, зроблений з металу, розповідати про подію;

г) написати крейдою, працювати з радістю, підписано нерозбірливо, перевірено директором, овіяний легендою.

2. У якому рядку словосполучення утворено способом прилягання?

а) співати натхненно, ставитися з любов'ю, жити для народу, одягнути пальто, зацікавитися проєктом;

б) особливо потрібно, декілька разів, мало часу, близько двадцяти чоловік, гуляти ввечері;

в) сказати тихо, внаслідок експерименту, в атмосфері дружби, бувати в школі, жити в місті;

г) працювати разом, подивитися здивовано, духовно багатий, ввічливо привітатися, вкрай схвильований.

3. Виберіть рядок із ад'єктивними словосполученнями.

а) лапатий сніг, неперевершена краса, сповнений надій, старший за брата, світова поезія;

б) переписаний з книги, мій товариш, незакінчена повість, серйозний з дитинства, правильне рішення;

в) гарний з лиця, скромний у житті, задоволений поїздкою, солодший від меду, старший від мене;

г) доручена справа, переповнений почуттями, справжня дружба, доведений до відчаю, крайній ліворуч.

4. Словосполучення якого рядка за будовою складні?

а) одержати листа від товариша, глибокі почуття, згадувати материнську ласку, полонити читача масштабністю, привітати сестру зі святом;

б) шанувати працю хлібороба, оспівувати рідний край, сердечна теплота друзів, підносити письменникові квіти, людське щастя;

в) роздумуючи над твором письменника, дивитися на картину художника, відданість захисників Батьківщини, невпинна ріки течія, пісня про рідний край;

г) з нагоди ювілею, талановитий письменник Грузії, сказати словами поета, наша перемога над рашизмом, брати участь у змаганні.

Варіант 8

1. У якому рядку всі словосполучення прості за будовою?

а) твори Івана Франка, на честь ювілею, прийти людині на допомогу, стати на повен зріст, збірка поетичних творів;

б) перше вересня, бути біля хворого, працювати на совість, кричати не своїм голосом, пісні Марусі Чурай;

в) музей Ольги Кобилянської, картина художника, ночі без сну, подивитись у вічі, цікавий фільм;

г) благородне почуття, сказати трохи задумливо, хотіти побачити друга, музика Олександра Білаша, концерт скрипки з оркестром.

2. У якому рядку всі словосполучення атрибутивні (за відношенням між головним і залежним словами)?

а) атомна електростанція, вивчений учнями, чарівна жінка, невигадана історія, собори Києва;

б) вулиця Шевченка, приголомшений звісткою, велика бібліотека, наша перемога, ніжна пелюстка, вишневий сад;

в) сонячний день, перша ластівка, плин часу, літній чоловік, впевнений у перемозі, лісова тиша;

г) змога прийти, людська думка, будинок на два поверхи, вимогливість учителя, перша вчителька, сукня із шовку.

3. Вкажіть рядок із ад'єктивними словосполученнями.

а) життєва діяльність, готовий до подвигу, створений для радості, добірне зерно, гарний душею;

б) чуйний до людей, відомий з історії, чесний у житті, подібний до нього, щирий душею;

в) гідний подиву, енергійний у роботі, впевнений у перемозі, дев'ятий вал, вимушений сказати;

г) талановитий учень, другий з краю, записаний на виступ, відповідальний за вечір, близький серцю.

4. У якому рядку всі словосполучення утворені способом узгодження?

а) тернистий шлях, ясні далі, батьківська земля, вдало спроектований, його амплуа;

б) незборима сила, ранкові промені, анкетні дані, кожна оселя, один шлях;

в) кругла дата, людські шукання, вартий поривань, грозова днина, чисте сумління;

г) ніжне серце, шлях у майбуття, доля дівчини, натягнуті струни, київське метро.

Варіант 9

1. У якому рядку всі словосполучення обставинні?

а) оцінити правильно, полетіти стрілою, перебувати на чужині, недалеко від мене, стомлений вкрай;

б) поїхати до Польщі, бігати стежиною, їхати поїздом, завітати в гості, провідати друга, обійти навкруги;

в) відбуватися невдовзі, приїхати в понеділок, тривати тиждень, забігти на хвилину, прийти до мами;

г) сміхатися від задоволення, зустрічатися віч-на-віч, сказати для заспокоєння, побігти наздоганяти, споконвіку відомий.

2. Вкажіть, у якому рядку всі словосполучення однакові за морфологічним вираженням головного слова.

а) виділятися з-поміж інших, захоплюватися археологією, працювати над проектом, дивитися посміхаючись, право вибирати;

б) Довженкова творчість, висока гора, справедлива оцінка, поетичний образ, сповнений гордості;

в) звичайний до буденності, попередній екзамен, лагідний вдачею, вишитий рушник, складений на «відмінно»;

г) відомий з розповіді, далеко видний, далекий від істини, далеко відомий, дорогий мені.

3. У якому рядку словосполучення однакові за будовою (прості чи складні)?

а) творчо обдарована особистість, результат натхненної праці, використовувати всі резерви, посаджений біля школи, поділений надвоє;

б) прагнення молоді до навчання, доброзичливе ставлення, історичний досвід народу, особистий внесок кожного, турбота батьків;

в) право на працю, середня освіта, життєві істини, говорити про Лесю Українку, завдання додому;

г) добробут наших людей, витрати держави на освіту, вміння робити висновки, набута століттями культура, глибоке переживання.

4. У якому рядку словосполучення утворені способом прилягання?

а) будинок справа, дорога ліворуч, дуже швидко, квиток на поїзд, хід змагання;

б) дорога без кінця, радість перемоги, перший у списку, кава по-віденськи, шапка набакир;

в) приклад для наслідування, зошит в лінійку, день без тривог, поїздка на північ, життя в праці;

г) пізно ввечері, розповідати хвилюючись, читання вголос, пам’ятати завжди, любити незрадливо.

Варіант 10

1. Виберіть рядок із прономінальними словосполученнями.

а) культура поведінки, наші ідеали, один із кращих, дати квіти, кожен з нас;

б) ми з учителькою, дехто з односельців, кожен з нас, хтось невідомий, щось загадкове;

в) одна лекція, дехто із сучасників, вся сім’я, більшість учнів, троє нас;

г) зал засідань, вершина гори, хтось із юнаків, наше село, всі четверо.

2. У якому рядку всі словосполучення однакові за будовою?

а) пейзажна лірика, відповідальний період, назавжди залишитися в серці, дзвінкі джерела, народна творчість;

б) вітром похилена смерека, щедро розквітлий талант, продовжувач кращих традицій, зігрітий жаром серця, бездоганно порядна людина;

в) творчість Остапа Вишні, усна народна творчість, внесок письменника у літературу, поїхати на відпочинок до Криму, співуче Сосюрине слово;

г) працювати завжди натхненно, схожий обличчям на матір, багато талантів, вимогливість митця до себе, перші поетичні спроби.

3. Словосполучення якого рядка мають однакові відношення між головним і залежним словами?

а) уміння слухати, бажання відпочити, перші квіти, твір композитора, рання весна;

б) захист миру, розв’язання задачі, керівництво закладу, репродукція картини, пшеничне поле;

в) будівництво школи, виховання людяності, необхідний для збереження, вдаючись до узагальнень, сприймати серйозно;

г) переможець конкурсу, твердо пам’ятати, шлях народу, пам’ять про капітана, вбачати закономірність.

4. У якому рядку всі словосполучення утворені способом узгодження?

а) стрімкий день, усі степи, берізки-сестрички, добрий до мене, дуже радий;

б) щедрий урожай, березові листки, далекі острови, житні колоски, зерно пшениці;

в) добірне зерно, сонячні гони, радісні пісні, пора надій, моя правда;

г) немеркнуче сузір’я, велика сім’я, найсвятіший заповіт, прийдешній день, батьківська земля.

ПРОСТЕ РЕЧЕННЯ. ГОЛОВНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

1. ВИЗНАЧЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ ОСНОВ РЕЧЕНЬ

Варіант 1. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. День був вітряний (О. Гонч.).
2. Сонце, немов утомившись, стало сідати (В. Виннич.).
3. Степ був сизий, мов крило орла (Л. Кост.).

Варіант 2. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Хмарок рожевих цілий рій в безодні синій тане, гасне (В. Сос.).
2. Надворі став накрапати дощ (В. Гжиц.).
3. Тепер тобі весь світ здається чарівним (М. Ворон.).

Варіант 3. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Мислити і творити, творити і мислити – це для письменника його фах, його повсякденність (О. Гонч.).
2. Завтра море буде штормити (О. Гонч.).
3. І раптом солов'ї взялись співати про молодість далекую мою (В. Сос.).

Варіант 4. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Яке то щастя – свій народ у світлі бачити (Д. Павл.).

2. Ти для мене, коханий, ніколи померти не зможеш і забутись не зможеш... (Н. Кащук).

3. Хай же сяє нам благословенне ім'я славетного Франка (М. Ворон.).

Варіант 5. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Тепле повітря навкруги було напоєне густими пахощами степових квітів (О. Гонч.).

2. Ніхто не наважувався починати розмову (Н. Рибак).

3. Може, я й справді мудрішати став? (Б. Ол.).

Варіант 6. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Погода була напрочуд гарна (І. Фр.).

2. Дерева тільки-но почали вкриватись ніжним листом (В. Гжиц.).

3. Крони дерев здаються прозоро-веселими хмаринками (В. Гжиц.).

Варіант 7. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. А ми будем тую правду сіяти в народі (П. Куліш).

2. І заплакало, забилось давнє й чисте у душі (О. Олесь).

3. Сто друзів – це мало, один ворог – це багато (М. Ст.).

Варіант 8. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Образ святого Миколая також був схожий на діда (О. Довж.).

2. Поезія не може жити на смітнику (М. Коц.).

3. Краєвид і справді був чудовий (Ю. См.).

Варіант 9. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Повітря навкруги здавалось не сірим, не похмурим, як восени, а майже білястим, променистим (О. Гонч.).

2. Червоне – то любов, а чорне – то журба (Д. Павл.).

3. Нехай усміхнеться серце на чужині (Т. Шевч.).

Варіант 10. Підкреслити граматичні основи у реченнях, вказати тип кожного головного члена:

1. Чи ж неповторне можна повторити? (Л. Кост.).

2. Мене будуть доглядати аж чотири няньки (О. Довж.).

3. Од споглядання пекельних кар мені почало щось пекти в п’яти (О. Довж.).

2. ТИПИ ПРИСУДКІВ

Варіант 1

1. У якому реченні простий присудок виражений фразеологізмом?

1. Вичитавши всьому гуртові, директор почав брати в шори поодинці (С. Вас.).

2. Я печу раків і мовчки стою на одному місці, каючись, що прийшов сюди (М. Ст.).

3. Будівельники не думали здавати свої позиції (М. Тарн.).

2. Знайдіть речення із складеним дієслівним присудком.

1. Я буду жити, бо жива мета (Є. Лет.).

2. По двісті років можуть жить ворони… (Є. Лет.).

3. Трішечки дивно: більше не будеш ти готувати уроки (Є. Лет.).

3. У якому реченні простий дієслівний присудок ускладнений часткою?

1. На Музичука написали, що вбитий, а він візьми й прийди (Є. Гуц.).

2. От, здається, ти зайдеш і сядеш тихенько до столу (Є. Лет.).

3. І я сів писати статті (Ю. См.).

Варіант 2

1. У якому реченні простий ускладнений дієслівний присудок?

1. А Іван Гнатович візьми та й покажи улов на свою голову (З журн.).

2. Вона не збиралася довго затримуватись у Харкові (І. Микит.).

3. Зійшов місяць ясний – я пішла в садочок нарвать-назбирати пахучих квіточок (П. Амбр.).

2. Знайдіть речення, у якому складений дієслівний присудок з фазовим дієсловом.

1. Як іноді просте, звичайне слово, сказане доречно, уміє людину зробити щасливою (Є. Бож.).

2. Раніше почало вставати сонце, щиріше доглядати землю (М. Коц.).

3. Якщо ти справді вмів любити, навчись забути і забудь (Т. Сев.).

3. У якому реченні іменна частина присудка виражена знахідним відмінком?

1. Олекса фізик за освітою (Р. Іванч.).

2. Дома, в Галичині, він за вчителя був (А. Гол.).

3. Життя Лесі Українки, її образ здається легендою (Р. Лубк.).

Варіант 3

1. У якому реченні складений ускладнений іменний присудок?

1. Жити означає любити (Ю. Мушк.).

2. Вибиватися у люди – справа зовсім не проста (П. Синг.).

3. Ніхто не годен віщі барви вбити, даровані мені святим чуттям (Т. Сев.).

2. Знайдіть речення, у якому складений іменний присудок.

1. Не поет, хто покидає боронить народну справу (Л. Укр.).

2. Я вірші став Михайлові читати, які нетлінний камінь приберіг (В. Бровч.).

3. Був чудовий серпневий ранок. Сонце стало ясне, веселе, умите і зараз-таки почало гратись з золотими стіжками жита й пшениці... (М. Коц.)

3. У якому реченні простий присудок виражений фразеологізмом?

1. Вичитавши всьому гуртові, директор почав брати в шори поодинці (С. Вас.).

2. Я печу раків і мовчки стою на одному місці, каючись, що прийшов сюди (М. Ст.).

3. Будівельники не думали здавати свої позиції (М. Тарн.).

Варіант 4

1. Яке речення зайве за типом присудка? Чому?

1. Головним інструментом у хірурга є скальпель, у муляра – кельма, у художника – пензель (З журн).

2. Вечір лагідний, свіжий (Є. Гуц.).

3. День довгий, безконечний, тривожний (М. Коц.).

2. Вкажіть випадок ускладнення присудка в реченні: ***А я взяла і вигадала свято – тебе, моя поезіє, тебе!*** (Г. Світл.)

1. Повторення дієслівного присудка.

2. Вживання частки для підсилення значення.

3. Наявність двох особових форм дієслова, які виступають як єдине ціле.

3. Знайдіть речення, у якому інфінітив виконує роль обставини.

1. Леся Українка прагнула поліпшити світ, звеличити людину (З журн.).

2. Людина здавна примусила вітер служити собі (З журн.).

3. Стомилися хлопці, присіли спочити (П. Ворон.).

Варіант 5

1. У якому реченні присудок виражений прислівником?

1. Дуже корисно побувати ще раз у житті дитиною... (М. Чабан.)

2. Славне моє сьогодні. Завидним і прекрасним буде завтра (М. Рудь).

3. Писати вірші – дуже просто... (О. Підс.)

2. Знайдіть речення, у якому інфінітив входить до складу складеного дієслівного присудка.

1. Леся Українка прагнула поліпшити світ, звеличити людину (З журн.).

2. Людина здавна примусила вітер служити собі (З журн.).

3. Стомилися хлопці, присіли спочити (П. Ворон.).

3. Вкажіть, у якому рядку є речення із складеним дієслівним присудком.

1. Цілий день потім Артемові батько не сходив з думки (А. Гол.).

2. Сидять собі гуцули по хатах, різьблять коралі (С. Гал.).

3. Рідну мову повинна берегти, розвивати кожна людина (В. Горб.).

Варіант 6

1. Виберіть речення, у якому простий дієслівний присудок виражений фразеологізмом.

1. Ніяк не йняв віри Грицько... (А. Гол.)

2. Нас пригоди спинити не в силі (П. Граб.).

3.І не хотіла душа тому віри йняти (А. Гол.).

2. Яке речення містить складний присудок?

1. Весна стояла сонячна й дощова – сподівалися на врожайний рік (Ю. См.).

2. Літак ставав ніби живою істотою... (В. Собко)

3. Сумління – річ тендітна і марка (Л. Кост.).

3. Знайдіть речення з іменним складеним присудком.

1. Я любити тебе не покину, краю мій, і очей дорогих, поки серце моє солов'їне буде битись у грудях моїх (В. Сос.).

2. Степан лишився сам перед розчиненими дверима (В. Підм.).

3. Весною Чижик молоденький, такий співучий, проворненький, в садочку все собі скакав (Л. Гл.).

Варіант 7

1. Знайдіть речення, у якому інфінітив не входить до складу дієслівного складеного присудка.

1. «Розпрягайте» і «Поїхав за Десну» не зуміє онук заспівать (С. Реп'ях).

2. Хто кращу пісню скласти зуміє, той з вас ніколи не постаріє (П. Синг.).

3. А Ковалів – людина обережна, він не буде пускати слів на вітер (М. Чабан.).

2. У якому реченні іменна частина присудка виражена прислівником?

1. І хати, і вулиці тут були підкреслено охайні (М. Ст.).

2. Вмовляю себе, що тиждень – це так небагато (Л. Кост.).

3. Небо сьогодні синіло по-весняному (О. Гонч.).

3. Виберіть речення зі складеним дієслівним присудком.

1. Еней так з човна закричав: – Іду к Евандру погостити, на перепутті одпочити (І. Котл.).

2. День надворі стояв похмурий, осінній, мрячний (З журн.).

3. Ніколи я співати не покину про землю, повну щастя і краси (В. Сос.).

Варіант 8

1. Знайдіть речення із складеним іменним присудком.

1. На варті миру твердо стали ми (Л. Дм.).

2. Ой мамо моя! Станьте ж хоч ви їм за рідну матір (І. Неч.-Лев.).

3. Юркович не став заперечувати (Д. Бедзик).

2. Яке речення зайве за типом присудка? Чому?

1. Він був якийсь час депутатом райради (А. Гол.).

2. І я не я, і ти мені не ти (Л. Кост.).

5. Я маю слово згоди від Касандри (Л. Укр.).

3. У якому реченні підмет виражено інфінітивом, а іменну частину присудка – прислівником?

1. Щастя – це коли трудно (М. Чабан.).

2. Жити на землі – не просто, звісно (В. Кобець).

3. Життя було попереду (Ю. См.).

Варіант 9

1. Вкажіть, у якому реченні підмет і присудок виражені інфінітивом.

1. Трактором орати – не лопатою копати (Нар. тв.).

2. Написати добру пісню – щастя для поета і для музиканта (Д. Павл.).

3. Дружити – значить бути старанним учнем у школі вимогливості (В. Сух.).

2. Знайдіть речення із складеним іменним присудком, у якому наявна дієслівна зв'язка.

1. Пустити непевного чужинця – необачно (Л. Укр.).

2. Імення матері – священне, імення матері єдине (О. Ющ.).

3. Ранок був сонячний і чудовий (Ю. См.).

3. Вкажіть, у якому рядку подано речення із складеним дієслівним присудком.

1. Аж ось стали хмарки збиратися (Г. Кв.-Осн.).

2. Життя Лесі Українки, її образ здається легендою (Р. Лубк.).

3. У лісах північної Волині самотів самотою хуторець Діброва (З ж.).

Варіант 10

1. Вкажіть, у якому рядку подано речення з ускладненим складеним дієслівним присудком.

1. Земля кличе трудитись на ній: засівати, милуватися простором, збирати врожаї (М. Синг.).

2. Хіба за мою щирість ви могли б перестати поважати мене? (В. Гжиц.)

3. Лелека, мабуть, і не думає злітати (Є. Гуц.).

2. У якому реченні іменна частина присудка виражена дієприкметником?

1. Ніч була морозяна, і чорна земля під ногами лунко дзвеніла (Ю. См.).

2. А небо чисте, і темне, і запашне, немов з фіалок (Ю. См.).

3. Повітря було насичене вологою, терпкими запахами оживаючого коріння і молодого листя (М. Чабан.).

3. Виберіть речення з дієслівним складеним присудком.

1. Яка то честь – народові вклониться (М. Лих.).

2. Той дід був поїхав до міста – продавати городину (Л. Кост.).

3. Я хочу жити і співати, немов у полі джерело (В. Кит.).

ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

1. ОЗНАЧЕННЯ

Варіант 1. Підкресліть означення і надпишіть, якою частиною мови виражене:

1. Завдання зберегти на планеті мир є сьогодні основним (З газ.).
2. Над доріжкою з асфальту дві берізки обнялися (В. Сос.).
3. Нечасто шлях наш вистилали квіти (Б. Ол.).
4. День мій буде сповнений до краю (В. Губ.).

Варіант 2. Підкресліть означення і надпишіть, якою частиною мови виражене:

1. Душа тужить за просторами степу (О. Гонч.).
2. Дружба народів – це злагода й мир (М. Рил.).
3. Я впав в обійми рідної землі (М. Др.-Хм.).
4. Попри всі спроби якось налагодити побут, нічого не налагоджувалося (Л. Поном.).

Варіант 3. Підкресліть означення і надпишіть, якою частиною мови виражене:

1. Піймав карася з порося (Нар. тв.)
2. Кожне слово – в симфонію проситься (О. Нов.).
3. Голос трембіти розходиться тужно між горами (О. Коб.).
4. Звичай голити бороду вперше запропонував Олександр Македонський (З журн.).

Варіант 4. Підкресліть означення і надпишіть, якою частиною мови виражене:

1. Сестри і браття повні завзяття – в праці і пісні їх слава (Р. Брат.).
2. Блакитне небо наче оперезалось широким рожевим поясом (М. Коц.).
3. Карлос вибрав шлях направо (Л. Укр.).
4. Він наближався до станції, вбирав у себе дух будівель, доріг, садів (Л. Поном.).

Варіант 5. Підкресліть означення і надпишіть, якою частиною мови виражене:

1. Тонко вигнуті брови то густо хмарилися, то лагідно розбігалися, надаючи одразу всьому обличчю виразу спокою, задоволення і сердечності (О. Гонч.).
2. Він пише філософські статті про сутність життя, про підлість і марнотратство (Л. Поном.).
3. Я знову думаю про право підводити сонця з імли (В. Кор.).
4. Даремно ходиш стежкою крутою, шукаючи загублених слідів (Б. Леп.).

2. ОБСТАВИНИ

Варіант 1. Підкресліть обставини. Визначте розряд і морфологічний спосіб вираження кожної обставини:

1. Далекий острів заліг хмарою в небі (М. Коц.).
2. Сипав сніг, закриваючи білою сіткою далечінь (М. Коц.).
3. Мужність не дається напрокат (Л. Кост.).
4. По застиглих від нічної прохолоди горбах переливалися білим морем гірські тумани (Г. Хотк.).
5. Він тільки часом відчував, як серце стискалося, від жалю за домом, за її лагідним голосом, за читанням увечері біля палаючої грубки (Л. Поном.).

Варіант 2. Підкресліть обставини. Визначте розряд і морфологічний спосіб вираження кожної обставини:

1. І мовила без тіні лукавства (Л. Поном.).
2. Щедро жито сій, бо де життя – там має бути жито (А. М'яст.).
3. Слова линяють лиш від позолоти, іржавіють від фальші та прикрас (В. Бичко).
4. Святкувать обжинки косарі прийшли (Ф. Мал.).
5. Я злякано поглянув на матір, та не побачив гніву на її обличчі (М. Ст.).

Варіант 3. Підкресліть обставини. Визначте розряд і морфологічний спосіб вираження кожної обставини:

1. Кухар набрав води і пішов готувати вечерю косарям (І. Неч.-Лев.).
2. Савка дивився на нього широко відкритими очима (Л. Поном.).
3. Вася Багіров дуже хотів побачити знайомого (О. Гонч.).
4. Я знав: ніколи серце не проща того, що розумом безжально вбито (Д. Павл.).
5. Сто пісень за день переспівали, все життя згадали без прикрас (М. Гірн.).

Варіант 4. Підкресліть обставини. Визначте розряд і морфологічний спосіб вираження кожної обставини:

1. Дідусь та рибалки, перехилившись через борт баркаса, почали вибирати сітку з рибою (Ю. Збан.).
2. Дівчина, стрепенувшись, підвела голову (М. Ст.)
3. Тільки коники сюрчать та перепел іноді підпадьомкне (В. Козач.).
4. Батько повернувся зі служби в армії, пішов працювати трактористом і йому дали того заліза (Л. Поном.).
5. Тільки дзвін бамкає на дзвініці і річка шумить по долині (Б. Леп.).

Варіант 5. Підкресліть обставини. Визначте розряд і морфологічний спосіб вираження кожної обставини:

1. Тепла ніч, напоєна степовими хмарами, пропливала над містом (О. Донч.).
2. Діти забігли купити печива (О. Копил.).
3. З моря набігла хвиля з білими густими гребнями і почала ніби танцювати кругом човна (І. Неч.-Лев.).
4. Я тулилася до шибки, щоб удихнути того вітру, бо через постійну застуду на подвір'я мене не випускали (Л. Поном.).
5. Коли тобі за півсотні, починаєш дивитися на людей з висоти утрачених ілюзій та з глибини незагойних втрат (Л. Поном.).

3. ТИПИ ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

Варіант 1.

1. Вкажіть речення з обставиною причини.

1. З літечка в осінь пором відпливає старенький (Т. Сев.).
2. Утомивсь поет від праці, третій день лежить в недузі (Л. Укр.).
3. Чи бачив хто з вас тепер грози приливи ранні... (Р. Брат.)

2. Виберіть речення, у якому є прикладка.

1. А на небосхилі – білі хмари-хвилі, наче Рось купається в гаю (М. Под.).
2. Хочу в батька-матері погостить (Н. Кащук).
3. Коли виросте син і під зорями – добра прикмета! – піде з рідного дому щастя-долю кувати трудом (В. Сок.).

3. У якому реченні є додаток?

1. Земними плодами під зорями зоріє людини подвиг! (М. Ткач)
2. Всяка пташка своїх пісень співає (Нар. тв.).

3. Далеко в тишині чулися важкі кроки вартового (О. Гонч.).

4. У якому реченні є неузгоджене означення?

1. Зійшов над хатою місяць уповні (М. В.).

2. Вбивство парламентарів було провокаційним викликом (О. Гонч.).

5. Усе доопілля принишкло в чеканні спокою (М. Івас.).

Варіант 2

1. У якому реченні неозначена форма дієслова виконує функцію означення?

1. Вчора був даний по радіо сигнал починати масову сівбу (Ю. Бедзик).

2. Яке то щастя – свій народ у світлі бачити (Д. Павл.).

3. Рідний край щиріш любити научає нас розлука (Л. Укр.).

2. Знайдіть речення, у якому є прикладка.

1. Під моїм вікном росте кущ бузку.

2. Підростає людина, вимовляє перше чарівне слово «мама», робить перші кроки в житті (З. Воскр.).

3. І задзвонили над джмелями дзвінки-дзвіночки лісові (М. Вінгр.).

3. У якому з речень є обставина причини?

1. Твої коси від смутку, від суму вкрила позолоть... (П. Тич.)

2. Не вимагай від рідних неможливого (В. Сух.).

3. Щось у мене було і від діда Тараса, і від прадіда – Сковороди (В. Сим.).

4. У якому реченні додаток виражений іменником в орудному відмінку?

1. Щось нове ожило в мені, сповнило енергією все молодече тіло (Ю. Збан.).

2. Хай стане святом кожний будень для ратая і для співця (В. Кол.).

3. Поет всюди залишається господарем свого настрою (О. Гонч.).

Варіант 3

1. Визначте, у якому реченні інфінітив виконує функцію обставини мети.

1. Тихе прохання Миколи Івановича піти з ним, осамотненим і зневіреним, завжди бриніло в моїх вухах (Р. Іван.).

2. Нам треба вчити людину дорожити життям – дорожити людиною, берегти людину, оберігати життя (В. Сух.).

3. Сава біжить до майстерні взяти потрібні запасні частини для потерпілого трактора (О. Гонч.).

2. У якому реченні сполучення «з + родовий відмінок» виконує функцію означення?

1. В кім юная душа – той не сивіє з горя (П. Тич.).

2. Над доріжкою з асфальту дві берізки обнялись (В. Сос.).

3. Робота, щирі задуми з дитинства полонили (М. Ст.).

3. З'ясуйте, у якому з речень є прямий додаток.

1. На балконі танцював білий вихор, тополиний пух прилипав до білих занавісок (В. Сим.).

2. Росами умилось поле вранці, колоситись жито почало (П. Дор.).

3. У берези позичила білої сорочки, щоб на неї задивлялись хлопці-ясеночки (Д. Павл.).

4. Укажіть, у якому реченні сполучення слів, написаних через дефіс, не є прикладкою з означуваним словом.

1. Господиня-осінь владарює: то зриває яблука в саду, то сміється десь, а то німує, згадуючи вроду молоду (П. Палій).

2. Як добре, що трапилась жінка-водій... (Н. Кащук)

3. Кладем на стіл, що в хаті мається, для друзів двері в нас не зачиняються, братам завжди хліб-сіль підносимо (Є. Лет.).

Варіант 4

1. Виберіть речення, у якому є обставина умови.

1. І тебе нема, і сумно так мені (В. Сос.)

2. Гриби можна знайти, обережно розгортаючи листя під деревами.

3. Швидко, швидко ми побачимо переможний марш наших героїчних воїнів.

2. У якому реченні прямий додаток виражено родовим відмінком іменника?

1. Я злякано поглянув на матір, та не побачив гніву на її обличчі (М. Ст.).

2. І проростa добром добра засів (Д. Чер.).

3. Прокинься рано і твори добро! (А. М'яст.)

3. У якому реченні неозначена форма дієслова виконує роль означення?

1. Я єсть Людина. Я звитяжно зміг прокласти перший славну путь в майбутнє (М. Бажан).

2. А ще ви пообіцяєте мені берегти книгу, як дорогоцінну річ (І. Цюпа).

3. Повернулася до роботи після тривалої відпустки з твердим наміром почати заробляти гроші (Л. Поном.).

4. У якому реченні немає прикладки?

1. І припав уже пилом-порохом той далекий двадцятий рік (В. Сок.).

2. Не знали ви, що Женька-гармоніст зірок із неба не знімав, а просто бабусині мотиви вам приніс (Є. Лет.).

3. Попрощався тоді Іван-богатир із мудрою людиною (Ю. Ярм.).

Варіант 5

1. У якому реченні додаток виражено неозначеною формою дієслова?

1. Звали його Василь. Він обіцяв повернутися і забрати її в місто, але приїхав через п’ять років з панею.

2. Намагаюся зосередитися на книжці, та не виходить.

3. Ми згодні допомагати вам.

2. У якому реченні неузгоджене означення виражене прислівником?

1. Бажання творити добрі справи у мене міцніло щодня.

2. Дорога вліво звужувалася і зникала у лісі.

3. Кущ троянд розквіт усім на диво.

3. Визначте, у якому реченні є обставина часу.

1. Шелестить пожовкле листя по діброві (Т. Шевч.)

2. Вічно будуть люди шукати: хто – нового добра, хто – нової краси (П. Скунць)

3. Я живу, і борюсь, і творю для людей (В. Забашт.)

4. Укажіть, у якому реченні є прикладка.

1. Щастя ніколи не стане жар-птицею, що роняє перо золоте із хвоста (Є. Летюк).

2. Заросли окопи терном-полинами... (П. Палій)

3. Я мріять буду, як мріють ранками ліси, коли салютами-громами гуркоче небо навесні (В. Сим.).

Варіант 6

1. У якому реченні неозначена форма дієслова виконує функцію означення?

1. Слава була на нічному чергуванні, на кухні стояла нерозігріта вечеря, непомиті чашки, які Валера мав звичку перекидати вгору дном (Л. Поном.).

2. Людина віддалялася, скоро перетворилася на чорну крапку і зникала за рогом, лишивши за собою сліди, які взявся завівати вітер (Л. Поном.).

3. Він мовби її й не чув, мовчки мене чимось пригощав, мовчки лягав у своїй хатині відпочити і все зітхав (Л. Поном.).

2. Вкажіть речення, у якому є обставина часу.

1. Не убивай в сьогодні – вчора, там зріє завтра на політ (Т. Сев.).

2. Невинність дитинства не в силі змити погань зрілих літ (М. Ст.).

3. У нас біля сараю стояла ступа, з кінця літа і до пізньої осені приходили хуторяни товкти просо або мак (Л. Поном.).

3. У якому реченні інфінітив виконує функцію додатка?

1. Змалку треба шанувати рідну мову, навчаючись від батька й матері, від дідуся й бабусі отого мовного багатства (І. Цюпа).

2. Хто навчив нас звеличить у кожній людині Людину, виміряти трудом кожен крок до ясної мети? (В. Бровч.)

3. А люди – володарі степу, задумали виростить сад (В. Терен).

4. Знайдіть речення, у якому є прикладка.

1. Тут задзвенів схвильований і гнівний голос Кобзаря і всіма барвами мальовничої України заграла палітра Шевченка-живописця (М. Под.).

2. Рідна мова – найдорожчий скарб народу (З журн.).

3. Бо дім – то не лише гніздо, а точка, з якої ти бачиш Всесвіт і звідки Всесвіт сприймає тебе (Л. Поном.).

Варіант 7

1. У якому з речень є прямий додаток?

1. Він чув сміх, і плач, і спів, і крик, він бачив погляди і злі, й привітні (Є. Лет.).

2. Вінцем досягнень і надбань людини є, мабуть, рукотворне чудо-сад (Л. Дм.).

3. Дивлюсь я на тебе, на вільнеє небо, на коси дівочі беріз (В. Сос.).

2. Укажіть, у якому реченні є обставина причини.

1. Щедро жито сій, бо де життя – там має бути жито! (А. М'яст.)

2. Хліб дається скрізь нелегко, бо на те ж і є він хліб! (М. Масло)

3. Слова линяють лиш від позолоти, іржавіють від фальші та прикрас (В. Бичко).

3. Знайдіть речення з прикладками.

1. Наше життя – бурхливий океан (П. Тич.).

2. Мій народе, я був твій співець, і слуга, й гладіатор (Т. Сев.).

3. Це було на острові Цейлоні, де цвітуть веселкою гаї (В. Сос.).

4. У якому реченні неузгоджене означення виражене прислівником?

1. Свіча ніколи рівно не горить (Т. Сев.).

2. Карлос вибрав шлях направо, Гвідо вибрав шлях наліво (Л. Укр.).

3. Найгрізніше мовчить гроза (В. Сим.)

Варіант 8

1. У якому реченні інфінітив виконує функцію обставини мети?

1. Але в мене не було часу роздумувати (Ю. Збан.).

2. Кожне слово – в симфонію проситься, щоб світам і народам гриміть (О. Нов.).

3. Тож меди і страви ставте на столи, святкувать обжинки жниварі прийшли (Ф. Мал.).

2. У якому реченні прямий додаток виражений іменником у родовому відмінку?

1. Співали нам пісень дівчата (О. Нов.).

2. Адам освоїв найновіший трактор (О. Пахл.).

3. Вітер верби нагинає, аж гілля ламає (Нар. тв.).

3. З'ясуйте, у якому реченні є прикладка.

1. І мої тривоги-жалі відступають, як сірі хмари, перед поглядом зоряно-карим (Н. Кащук).

2. Після розмови з дядьком Миколою усе повеселішало навкруги (М. Ст.).

3. Ніби роси-росяниці, сльози капають з очей (В. Сим.).

4. У якому реченні неузгоджене означення виражене словосполученням?

1. Мені він до сподоби – добрий хлопець, такий увічливий (Л. Укр.).

2. Безбережне наше поле, світла наша доля (Б. Лагода).

3. Чоботи з жовтої юхти, з довгими дебелими халявами справді здавались непомірними і важкими для легкої, красивої фігури Черниша (О. Гонч.).

Варіант 9

1. Виберіть речення з обставиною способу дії, вираженою іменником в орудному відмінку.

1. Озвався співом день грядущий (Т. Сев.).

2. Те, що Сагайді здавалося простим і зрозумілим, для нього було гарячим суцільним клубком суперечливих почуттів (О. Гонч.).

3. Людські думки, покинувши домівки, шугають невидимими птахами (К. Міщ.).

2. Виберіть речення, у якому неозначена форма дієслова НЕ виконує функцію означення.

1. Ніхто не змусить мене відмовитись від переконання: головним предметом у школі має бути людинознавство (В. Сух.).

2. І розпочне моє нове село свою одвічну хліборобську справу – робити хліб, саджать городину, творить добро... (Г. Світл.)

3. Повернулася до роботи після тривалої відпустки з твердим наміром почати заробляти гроші (Л. Поном.).

3. У якому реченні неозначена форма дієслова виконує функцію додатка?

1. Дід великодушно пробачав мені, як уміють пробачати великі люди (В. Сим.).

2. Тільки нам все жити, не вмирати, зерно сіять, зацвітати знов (А. Мал.).

3. Любить людей мене навчала мати і рідну землю, що б там не було (В. Сим.).

4. У якому реченні є прикладка?

1. Ой, вернися, Сагайдачний! Віддай мою люльку, візьми свою жінку, необачний (Нар. тв.).

2. Справа в тому, камраде Хвиля, що ви трохи проспали: лягли – була Малоросія, підвелися – стоїть Україна (М. Хв.).

3. А де ж ви, білі руки-рученята? (Н. Кащук).

Варіант 10

1. Укажіть, у якому реченні є обставина причини.

1. Душа, справді, у мене досі була холодна, бо не світило їй сонце (М. Ст.).

2. Данило Підіпригора сходить з дороги і прямує навпростець, на болото: так набагато ближче додому (М. Ст.).

3. Молодість не вміє філософствувати не лише за браком знань, а й за браком часу (Ю. Мушк.).

2. Виберіть речення, у якому є обставина умови.

1. Життя не кінчається смертю, якщо залишається сад (В. Терен).

2. Якби не ти, у кого я б взяла для лету – крил, сміливості – для кроків? (Т. Сев.)

3. І в мороз не сковує нас крига, обрії наповнені теплом... (В. Бичко)

3. У якому реченні неозначена форма дієслова виконує функцію додатка?

1. Я знову думаю про право підводити сонця з імли (В. Кор.).

2. Капітан хворіє, просить зайти (О. Гонч.).

3. В першу мить його охопило бажання хутко причинити двері і піти назад (А. Хор.).

4. Виберіть речення, в якому неозначена форма дієслова виконує функцію обставини мети.

1. Запропонували подати план роботи Павлиської школи, з тим щоб згодом опублікувати його в пресі (І. Цюпа).

2. Нам угору йти в шуканні суті, а не скніти в теплому кублі, щоб не бути, щоб лишень не бути зайвими людьми на цій землі (О. Сен.).

3. Кухар набрав води в ночви і поніс до кухарського куреня готувать вечерю (І. Неч.-Лев.).

ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

1. ВИЗНАЧЕННЯ ТИПІВ ОДНОСКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ

Варіант 1. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. Треба твердо нам в бою стояти.
2. Мужай, прекрасна наша мово.
3. Оксані не спалося.
4. Вже не мені в нові світи летіти!
5. Ось промінь останній.
6. Повіяло справді холодом.
7. Немає друга понад мудрість.
8. Не поділяю вашої певності.
9. Мені несуть поїсти.
10. Не вчи вченого їсти хліба печеного.

Варіант 2. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. Линь, моя пісне, мов чайка прудкая.
2. З далекого степу горнуло духом скошеного жита.
3. Безлюдний, похмурий край.
4. Однак мене морозить.
5.Не зітхай так безнадійно, скорбних уст не замикай.
6. По нитці і клубка можна знайти.
7. Візьму собі твою співучу душу.
8. Недаром же вас шанують.
9. Пахло прив’ялим полином.
10. Не забути тих днів щасливих!

Варіант 3. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. Ото на себе не надійся, Чужому лихові не смійся.
2. Повік братерства не зламати.
3. Що посієш, те й пожнеш.
4. Твоїм ім’ям ще й зірку назовуть.

5. Нема без втрати перемоги, без горя радості нема.
6. Стало ж мені соромно, стало смутно на душі.
7. Слухати мого наказу.
8. Оксані подих перехопило.
9. Який простір навкруг!
10. Оголосили перерву.

Варіант 4. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. Всьому старіть і молодіти, нічого вічного нема.
2. Дай йому, доле, в роботі невтомнії руки.
3. Не бійтесь заглядати у словник.
4. Зелено було того літа в Лебедині.
5. Єднаймо, браття, нашу силу й віру.
6. Приємно ходити по рідній землі.
7. Може, пощастить зв’язатись з партизанами.
8. Ось у хаті знову почервоніло.
9. Осінній вечір.
10. Землю зорали на зяб.

Варіант 5. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. Як пахне навколо весною.
2. Музики тої не передати нічим.
3. Що взяти з собою в дорогу?
4. На нараду скликали найдосвідченіших фахівців.
5. Замело, завіяло стежки, Закрутило вихором по хаті.
6. Темна ніч, зоряно.
7. Згаяного часу і конем не доженеш.
8. Йду. Гладжу рукою соболину шерсть ячменів.
9. Нещадні будьмо до найменших хиб.
10. На сизих луках скошено траву.

Варіант 6. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. З новими друзями не забувай старих.
2. Усім вийти з кімнати.
3. Не чути навіть голосу.
4. Посіємо хліб у ріллю віковую.
5. Уже зовсім смеркало. 6. Ось наш телефон.
7. Так добре людині на білім світі.
8. Лихо конем не об'їхати.
9. Ось і сонце. 10. Не родись красивим, а родись щасливим.

Варіант 7. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. Ой не шуми, луже, зелений байраче!
2. Немає мудріших, ніж народ, учителів.
3. На всіх і сонечку не вгріти.
4. Рибі добре в синім Славуті.
5. Не забувай про отчий свій поріг.
6. Мені пощастило.
7. Вийду в степ до синьої криниці.
8. Як же день отой забути?
9. Любий друже, працюй.
10. Чесне діло роби сміло.

Варіант 8. Вкажіть тип односкладного речення і форму вираження головного члена в ньому.

1. Сім раз відмір, один – відріж.
2. Люблю світанків свіжість ранню.
3. Тебе звільнять через профнепридатність.
4. Любо на душі, тепло.
5. Як пройти до центру?
6. Весна. Квітучий сад. Краса!
7. Не знаю, що буде завтра.
8. Треба допомагати всім, хто просить про допомогу.
9. Як зрозуміти, чи хвороба пішла геть, чи ще залишилася?
10. Повідомляють про морози.

2. ПОВТОРЕННЯ ОДНОСКЛАДНИХ І НЕПОВНИХ РЕЧЕНЬ

Варіант 1

1. Виберіть інфінітивне речення:

1. Мало прожити життя – треба життя зрозуміти (Є. Плуж.).
2. В славі та чи в неславі – страшно зустріти смерть (Б. Ол.).
3. Народи всього світу говорять: – Ні! Не буть війні! (П. Дор.).

2. Знайдіть неповне речення.

1. Журитися не варто (С. Криж.).
2. Скучив за степом, скучив за лугом (В. Стус).
3. Кажуть, що розлука забира любов… (Г. Донець).

3. Знайдіть вказівне номінативне речення.

1. Ось у який час подали ми, товариші, руку на братство, на товариство (О. Довж.).
2. Ось мати. На руках дитина плаче (В. Швець).
3. Так ось ти який, Маковею! (О. Гонч.).

4. Знайдіть узагальнено-особове односкладне речення.

1. Чого б ти не навчав, будь лаконічним (З журн.).
2. Вчи дитину не штурханцями, а хорошими слівцями (Нар. тв.).
3. Мені люди казали, і я кажу (Нар. тв.).

5. Знайдіть означено-особове односкладне речення.

1. У народі кажуть: розумно жити – хвилиною дорожити (З журн.).
2. Поклич мене. Я по тонкім льоду до тебе знов дорогу віднайду (С. Пушик).
3. Не вбити нас! Не спопелити мою Хатиноньку, Хатинь! (В. Бровч.).

Варіант 2

1. **Визначте означено-особове односкладне речення.**

1. В палітрі щастя любові колір не так вже й часто розпізнають (Т. Сев.).
6. У стремлінні до влади й кар'єри губим небо ясне, голубе… (С. Реп'ях).
7. Діалогу не відбулося, і печалі ніхто не втишив (Т. Сев.).

2. Знайдіть еліптичне речення.

1. Та серце ж не камінь (М. Івас.).
2. Чуже бачить, а свого не помічає (Нар. тв.).
3. Синіло все кругом (В. Сос.).

3. Знайдіть номінативне емоційно-оцінне речення.

1. Навколо – тиша (М. Коц.).
2. В снігу калина біля тину – початок білої картини (В. Бровч.).

3. Яка земля! Яка велика доля! Які дороги поколінь (М. Нагниб.)

4. Знайдіть неозначено-особове односкладне речення.

1. Всі кажуть: кохання – дарунок долі. Якої долі? Доброї чи злої? (Ю. Мушк.).
2. Прощатись не будемо. Просто так: – До побачення, друже і брат! (Б. Ол.).
3. Ще до війни на обласній нараді преміювали батька за сівбу (В. Бровч.).

5. Визначте безособове речення.

1. Юрковичу не треба було нікуди поспішати (Д. Бедзик).
2. Цвітуть яблуні. Сонце вже встало і золотить повітря (М. Коц.).
3. Тік-так…тік-так…І в цьому вся трагічність (Л. Кост.).

Варіант 3

1. Знайдіть серед наведених речень узагальнено-особове.

1. Літа, як стрілки, не переведеш, життя, як гирю часу, не підтягнеш (Т. Сев.).
2. На кожну голову приходить своя хуртовина (М. Ст.).
3. Не хоче півень на чуже весілля, та несуть (М. Ст.).

2. Виберіть означено-особове односкладне речення.

1. Поживемо – побачимо (Нар. тв.).
4. Люби життя у боротьбі щоденній, в засмаглості його широких нив (Л. Заб.).
3. Чудес в природі не буває (А. Гол.).

3. Вкажіть, у якому рядку наведено номінативне речення.

1. Нічого кращого за траву і наївні веселі кульбабки... (Г. Тар.)
2. Час – не хвилини, час – віки і вічність (Л. Кост.).
3. Тиша. Тиша. Вітер жито колише (В. Швець).

4. Серед наведених речень знайдіть неозначено-особове.

1. Не радій чужій біді (Нар. тв.).
2. Про добрі вчинки слід говорити вголос (Нар. тв.).
5. Цей крилатий вислів приписують Г. Сковороді (З журн.).

5. Знайдіть неповне речення.

1. Твої очі – проліски, знаєш?
2. Учора відбудували теплиці після прильоту.
3. Не дивися так привітно, яблуневоцвітно (П. Тич.)

Варіант 4

1. Знайдіть неозначено-особове односкладне речення.

1. Джерю випустили з тюрми на волю (І. Неч.-Лев.)

2. Надворі виднішало та прояснювалось (І. Неч.-Лев.)

3. Вогонь вогнем не загасиш (Нар. тв.).

2. У якому рядку односкладне речення є називним?

1. Не спопеляй і не топчи отих краплин святої віти... (С. Ярема).

2. Околиця міста. Горіховий гай (В. Баз.).

3. Прекрасна усмішка весни, немов людські найкращі сни (М. Тер.).

3. Серед наведених речень знайдіть односкладне узагальнено-особове.

1. Чого б ти не навчав, будь лаконічним (З журн.).

2. Вчи дитину не штурханцями, а хорошими слівцями (Нар. тв.).

3. Хто мовчить, той не перечить (Нар. тв.).

4. Визначте, у якому безособовому реченні головний член виражений безособовим дієсловом.

1. Гарно тут, безтривожно (О. Гонч.).

2. В хаті стало тихо (М. Коц.).

3. Вже ледь світало (Л. Кост.).

5. Визначте інфінітивне речення.

1. В путі нелегко наздогнати того, хто вийшов на зорі (Л. Дм.).

2. Треба вміти жаліти людину (В. Сух.).

3. Краси не зміряти у світі... (М. Нагниб.)

Варіант 5

1. Визначте називне речення.

1. Була зима. Якраз після Водохреща (Л. Кост.).

2. За все в житті – ціна сповна. За кожну мить (А. Дем.)

3. Сніг і вітер. Ніч зимова (В. Сос.).

2. Визначте неозначено-особове односкладне речення.

1. Коли цінуєш кожну мить, то й час тоді тебе цінує (М. Синг.).

2. Учися мудрості в Тараса, у Лесі мужності учись! (Л. Дм.)

3. Сором буде, як нас дикунами, самогубцями люди назвуть (С. Реп’ях).

3. Укажіть, яке з речень НЕ є неповне.

1. У подолян бурякозбирання – другі жнива (М. Под.).

2. В повітрі – ні руху! (В. Сос.)

3. І не чекай подяки й слави... Життя пройшовши чесну путь, щасливий будеш ти, що справи, тобою здійснені, живуть (К. Дрок).

4. Серед наведених речень знайдіть узагальнено-особове.

1. Й не забуть повік тепло материнського порога (К. Дрок).
2. В садку сутеніє (Л. Укр.).
3. Слухай кожного, але не з кожним говори (Нар. тв.).

5. Знайдіть безособове речення.

1. У хаті все темнішало та темнішало (М. В.).
2. Не гайся у добрі. Не обізлися в горі (Т. Сев.).
3. Всіх приймали, всіх вітали, всім уміли догодити (Л. Укр.).

Варіант 6

1. Вкажіть, яке з наведених речень є односкладним неозначено-особовим.

1. Даремно ходиш стежкою крутою, шукаючи загублених слідів... (Б. Леп.)
2. Не блукай по планетах і зорях. Повертайсь додому (Г. Ков.).
3. Мене били і називали злодієм (Р. Іваничук).

2. Знайдіть вказівне називне речення.

1. Ось у який час подали ми, товариші, руку на братство, на товариство (О. Довж.).
2. Ось мати. На руках дитина плаче (В. Швець).
3. Все те таїлось на душі, гнітило... Ось воно і прорвалося (П. Мир.).

3. Виберіть безособове речення.

1. Не звикай утертими стежками йти за другим сліпо, як у дим (І. Фр.).
2. Та не судилось бути нам у парі... (О. Підс.)
3. Здоровенькі будьмо та себе не гудьмо! (Нар. тв.)

4. Знайдіть означено-особове односкладне речення.

1. О слово! Будь мечем моїм! Ні, сонцем стань (О. Олесь).
2. В житті найвище треба вміти – у серці зберегти вогонь (В. Кит.).
3. О земле-мати! В сонячній добі вітаю я пробудження в тобі (Т. Колом.).

5. Знайдіть еліптичне речення.

1. Навколо мене – тишина і ніч (В. Сим.)
2. Одійдіте, недруги лукаві (В. Сим.)
3. Та раптом розкололо тишу (В. Сим.)

Варіант 7

1. Знайдіть неозначено-особове односкладне речення.

1. О матері, в своїх дітей вдихніть безцінний скарб – любов до Батьківщини (Л. Скирда).

2. Звуть Українкою тебе в нас, вишне, – вишневим сонцем світишся мені (В. Васил.).

3. Прогаяне в дитинстві ніколи не відшкодувати в юності, і тим більше в зрілому віці (В. Сух.).

2. Знайдіть називне емоційно-оцінне речення.

1. Навколо – тиша (М. Коц.).

2. В снігу калина біля тину – початок білої картини (В. Бровч.).

3. Яка земля! Яка велика доля! Які дороги поколінь! (М. Нагниб.)

3. Яке з наведених речень є односкладним означено-особовим?

1. Не пора, не пора, не пора в рідну хату вносити роздор! (І. Фр.)

2. Най пропаде незгоди проклята мара! Під Украйни єднаймось прапор! (І. Фр.)

3. Вуглем полотна не білять (Нар. тв.).

4. Визначте, яке з речень НЕ є безособовим?

1. Та більшого дива, ніж слово, на світі нема і нема! (І. Драч).

3. Треба було щось думати (А. Гол.).

5. Кажуть, що розлука забира любов... (Г. Донець)

5. У якому варіанті є неповне контекстуальне речення?

1. Яке це щастя – жити на цій землі (О. Довж.)

2. Учора учні провели ярмарок. Гроші передали ЗСУ.

3. Наша кішка – в ліжко скік (Н. Заб.)

Варіант 8

1. Укажіть, яке з речень є емоційним називним.

1. Яка висока і густа трава! (Ю. См.)

2. Навіщо спогади? Нащо слова? (М. Рил.)

3. Життя і смерть! І вічний бій між ними, вічний бій (Л. Тал.).

2. Яке з наведених речень є узагальнено-особовим?

1. Людині властиво помилятися.

2. Чуже бачить, а свого не помічає (Нар. тв.).

3. Довго сам учись, коли хочеш навчати інших (Г. Сков.).

3. Знайдіть означено-особове односкладне речення.

1. У колективі нічиєї межі не переореш (Нар. тв.).
2. Не хвали мене в вічі, не гудь поза очі (Нар. тв.).
3. Напиши, чи приїдеш на літо... (Г. Сев.)

4. Знайдіть неповне речення.

1. Отак і вам зробити, друзі, треба, – сказав тоді схвильований Тарас, – землі і волі не чекайте з неба, ніхто її не виборе для вас... (Г. Донець)
2. Найважче виривать бур'ян. Не вирвеш – захаращить лан (А. Кац.).
3. І хто б не трапивсь на обійстя – своя людина чи чужа, та їй ніколи в руки вістрям не подадуть у нас ножа (Є. Лет.).

5. Визначте, яке з речень НЕ безособове:

1. Нам, брате, треба ще рости й рости (В. Бровч.).
2. Як же бучно, як же втішно всім тулялось на весіллі! (Л. Укр.)
3. Нас чекають, нас знають, нас люблять, нам вірять, нас ждуть (С. Гал.).

Варіант 9

1. Визначте узагальнено-особове односкладне речення.

1. Стоїш високо – не будь гордим, стоїш низько – не гнися (Нар. тв.).
2. Говори, говори, моя мила: твоя мова – співучий струмок (П. Тич.).
3. Навчи мене праведно жить – не за чинш... (Б. Ол.)

2. Знайдіть означено-особове односкладне речення.

1. Без чистоти душі і ясності серця віршів не буде (В. Стус).
2. Скучив за степом, скучив за лугом (В. Стус).
3. Ні за чим не шкодую. Прожив, як умів (О. Підс.).

3. Знайдіть інфінітивне речення.

1. Щастя – не знати спокою, в далі йдучи невідомі (О. Підс.).
2. Кому до порога вертатися, кому від'їжджати у світ (Л. Тал.).
3. Треба ж вірити в думи дівочі (В. Швець).

4. Знайдіть безособове речення.

1. Майстрами не народжуються (Нар. тв.).
2. Знань за плечима не носити (Нар. тв.).
3. І слів нема. І туга через край (Л. Кост.).

5. Знайдіть, яке з речень – неповне?

1. Одним рятунок – смерть, а іншим – карі очі, а ще комусь – перо (Т. Север.).
2. Іще так мало зроблено, що просто аж не віриться (Г. Гуска).
3. Плакать хочеться мені, немов ображеній дитині (В. Сос.).

Варіант 10

1. Визначте узагальнено-особове односкладне речення.

1. Учітеся, брати мої, думайте, читайте (Т. Шевч.).

2. Вчена людина завжди має багатство у собі самому (З журн.).

3. З поганої трави доброго сіна не виходить (Нар. тв.).

2. Яке з наведених речень є односкладним безособовим?

1. – Цей край називають Україною не лише французи, Ваша величність, а й самі українці (Р. Іван.).

2. Великий рости, щасливий будь, себе не хвали, другого не гудь (Н. тв.).

3. Можна дурити і залишатися водночас боягузом (Р. Іван.).

3. Серед наведених речень знайдіть односкладне означено-особове.

1. Без праці немає справжньої людини (В. Сух.).

2. Замани мене в пісню, у щебет, у довір'я мене замани (Є. Лет.).

3. Хліб називають у народі святим.

4. Яке з наведених речень є односкладним неозначено-особовим?

1. Будьте гідні рідної школи, будьте гідні своїх вчителів! (Б. Мельн.)

2. П'ятьох старшин козацьких розп'яли (Л. Кост.).

3. Ой, ні човна, ні порома. Ночувати мушу вдома (Нар. тв.).

5. Знайдіть, яке з речень – неповне?

1. Ми всі в цім світі грішні (Т. Сев.).

2. Сім'ї у нас нема і не було, де б слави бойової проміння не лягло (М. Рил.).

3. Сутеніло (Ю. См.).

3. ПОВТОРЕННЯ З ТЕМИ «ПРОСТЕ НЕУСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ»

Варіант 1

1. Словосполучення якого рядка мають однакові відношення між головним і залежним словами?

1. Закоханість у педагогіку, натхненні обличчя, несподівана зустріч, потрібний для дослідження, вірність традиціям.

2. Писати для дітей, знати з життя, засвітити світло, зупинитися на мить, любити по-справжньому.

3. Сказати з ввічливості, зникнути в темряві, пояснити дохідливо, залишатися вдома, знаходитися поблизу.

2. У якому рядку словосполучення утворені способом прилягання?

1. Будинок справа, дорога ліворуч, дуже швидко, квиток на поїзд, хід

змагання.

2. Пізно ввечері, десять років, розповідати хвилюючись, шлях на Київ, пам'ятати завжди, любити незрадливо.

3. Читання вголос, кава по-віденськи, дорога вліво, сьогодні вдень, зовсім поруч.

3. У котрому з речень правильно підкреслено присудок?

1. Я втомлена як квіти восени (Л. Кост.)

2. Першою ознакою приходу весни є посвист байбака (В. Скурат.)

3. Ячмені почали половіти (О. Гонч.)

4. У котрому з речень правильно підкреслено підмет?

1. Афоризм – це добре відредагований роман (В. Голобород.)

2. Люди завжди знищують те, що люблять найсильніше (О. Уальд)

3. Людина родиться для щастя (О. Довженко)

5. У якому реченні додаток виражено інфінітивом?

1. Лікар порадив багато відпочивати.

2. Я прийшов допомогти тобі.

3. Я мушу виконати завдання вчасно.

6. У якому з речень порівняльний зворот є означенням?

1. Він став переді мною грізний, мов скеля (Л. Поном.)

2. Над балконом, немов рана, червоніло, помираючи, сонце (Л. Поном.)

3. Він ішов поруч з нею, мов у кайданах… (Л. Поном.)

***7.* Визначте синтаксичну роль інфінітива у реченні:** *Яке то щастя – свій народ у світлі бачити (Д. Павл.).*

Введіть його у речення так, щоб він виконував інші синтаксичні функції (головного і другорядних членів).

***8.* Визначте спосіб вираження головного члена і тип односкладного речення:** *Нас тепер нікому не скорити... (М. Рил.).*

***9.* Виконайте повний синтаксичний розбір речення**: *Будуть тебе кликать у сади зелені хлопців чорночубих диво-наречені (В. Сим.).*

Варіант 2

І. Словосполучення якого рядка мають однакові відношення між головним і залежним словами?

1. Жіноче взуття, дитячий сміх, шум річки, пропозиція директора, мрія актора.

2. Читання статті, відповідь старости, випередження графіка, розгадування таємниць, загадка жінки.

3. Відро води, щось знайоме, учасник конференції, мета художника, п’ятеро відважних.

2. Укажіть рядок із вербальними словосполученнями.

1. Підписано до друку, відправлено поштою, зацікавити розповіддю, можливість виконати, хід історії.

2. Неодноразово перечитувати, по-справжньому вірити, підписано директором, подорожуючи Україною, з любов’ю ставитися.

3. Бажати щастя, готовий до заняття, червоний від хвилювання, закінчуючи до зими, вражений красою.

3. У якому з речень складений дієслівний присудок?

1. Жінки втомилися бути не прекрасними (Л. Кост.)

2. Погода була напрочуд гарна (І. Фр.)

3. Молодість здатна творити несподіване й неймовірне (Я. Качура)

4. Знайдіть «зайве» речення за типом підмета.

1. І кожен з нас ніхто уже нікому (О. Пахл.).

2. Так любить «вчора» цілувать сьогодні (С. Йов.).

3. Бо їй було багато тисяч літ (О. Пахл.).

5. Виберіть речення, у якому інфінітив виконує функцію обставини мети.

1. Я піду перевірити, чи все вимкнули.

2. Ми хочемо вірити у нашу перемогу.

3. Мені тренер порадив більше працювати з м’ячем.

6. У якому з речень є порівняльний зворот у ролі обставини?

1. Мати носила в собі скорботу, як хворобу, і вона її палила (Л. Поном.)

2. Вода була чиста і прозора, мов кришталь (Л. Поном.)

3. Машина зупинилася біля білої, як у лікарні, огорожі (Л. Поном.)

7. Визначте синтаксичну роль інфінітива у реченні: *Вчора був даний по радіо сигнал починати масову сівбу (Ю. Бедзик).* Введіть його у речення так, щоб він виконував інші синтаксичні функції (головні і другорядні).

8. **Визначте спосіб вираження головного члена і тип односкладного речення:** *Хочу жити в паланні, зоріти в блакить, щоб від серця любов іскрила (Ю. Дмитр.).*

9. **Виконайте синтаксичний розбір речення**: *Кухар набрав води в ночви і поніс до кухарського куреня готувать вечерю (І. Неч.-Лев.).*

Варіант 3

1. Словосполучення якого рядка мають однакові відношення між головним і залежним словом?

1. Навчатися в університеті, прочитати в очах, швидко забути, знайти в тексті, вибратися з лісу.

2. Залежати від бажання, думати про прийдешнє, повернутися в понеділок, сказати сперечердя, знаходитися біля річки.

3. Абсолютно безпідставно, поновлюваний щодня, ретельно досліджений, працювати поруч, одержати «відмінно».

2. У якому рядку всі поєднання слів не становлять словосполучення?

1. Ґулю набити, мати надію, Олександр Довженко, протягом дня.

2. Підбивати підсумки, з діда-прадіда, усі п'ятеро, рано-вранці.

3. Кирпу гнути, знай співає, сказати правду, кожен із присутніх.

3. Знайдіть «зайве» речення за типом підмета.

1. Пасуться в душах табуни табу (Л. Кост.). 2. Громаддя хмар повільно проплива (О. Пахл.). 3. З колін звелась графиня Розумовська (Л. Кост.).

4. Визначте речення із складеним дієслівним присудком:

1. Несказане лишилось несказанним (Л. Кост.). 2. Восени дні стають коротшими. 3. Люди повинні більше дивитися на зорі (М. Стел.)

5. Знайдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Поїдемо поговорити з лісом (Л. Кост.).

2. Його послухать сходяться віки (Л. Кост.)

3. Жінки втомились бути непрекрасними (Л. Кост.).

6. Серед наведених речень знайдіть односкладне безособове.

1. Будемо з каменю диво творити (М. Нагниб.).

2. Озеро ясним прозвали не випадково (Ю. Збан.).

3. Без гордості за свою працю немає справжньої людини (В. Сух.).

7. Визначте синтаксичну роль інфінітива у реченні: *Сава біжить до майстерні взяти потрібні запасні частини для потерпілого трактора (О. Гонч.).* Введіть його у речення так, щоб він виконував всі інші синтаксичні функції.

8. **Визначте спосіб вираження головного члена і тип односкладного речення:** *Про добрі вчинки слід говорити вголос (Нар. тв.).*

9. Виконайте синтаксичний розбір речення: Слова линяють лиш від позолоти, іржавіють від фальші та прикрас (В. Бичко).

ТРЕНУВАЛЬНІ ТЕСТИ І ЗАВДАННЯ З ТЕМИ «ПРОСТЕ НЕУСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ»

1. Визначте тип підмета.

1. Сумнозвісний Емський указ 1876 року забороняв українське друковане слово (Р. Горак).
2. З журбою радість обнялася (О. Олесь).
3. Лиш ходить смерть з кривавою косою (Л. Кост.).
4. Сотні людей знали Франка й Ольгу (Р. Горак).
5. Там три принцеси зачакловані у сивих зморщених бабусь (Л. Кост.).

2. Визначте тип підмета.

1. Ольга і Франко дивують навколишніх своєю простотою у поведінці (Р. Горак).
2. Вони обидві ще довго житимуть у мареннях про втрачене (Р. Горак).
3. А тривожне «бути чи не бути?» страшно над планетою висить (М. Л.).
4. Іван Іванович опустив голову на груди (В. Зах.).
5. Ми з тобою на молоці замішані (В. Зах.).

3. Визначте тип підмета.

1. У його понятті чоловік і дружина були єдиним цілим, нерозривною ріднею (В. Зах.).
2. Кілька гілок справді були чорні (В. Зах.).
3. Отож, печальне твоє через п’яте-десяте (В. Зах.).
4. Третина козаків злягла (Б. Леп.).
5. Сорок літ спливло за видноколо (М. Луків).

4. Визначте тип підмета.

1. Ваше Незнаю звучить безнадійно... (В. Зах.).
2. Та «я не буду більше молодим» Уже дзвенить за берегами літа (М. Л.).
3. Чи зрікся Галілео Галілей? (Л. Кост.)
4. Я з тобою побуваю і на горах, і на хмарах (О. Олесь).
5. І дві душі робили без спочину (Л. Кост.).

5. Визначте тип підмета.

1. Я з ними теж мовчанням говорю (Л. Кост.).
2. І скільки вас в борні розбились об граніти (О. Олесь).

3. Всі механізми цокали загрозливо (Л. Кост.).

4. Всі ми здатні родити лише дрібні гіркущі яблучка (Л. Кост.).

5. Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова... (П. М.)

6. Визначте тип присудка.

1. А хто ж вам право дав одняти у народу велику гордість – пісні? (Л. Кост.).

2. Чи людством бути люди ще спроможні? (Л. Кост.).

3. А ми ж про це не мали й гадки (Л. Кост.).

4. Світ вже був немилий (Л. Кост.).

5. Очі мов полиняли від сонця... (Б. Леп.)

7. Визначте тип присудка.

1. Останній клен світ за очі забіг (Л. Кост.).

2. Було в цьому стільки гіркоти!.. (Л. Кост.).

3. Отут я стану деревом зимовим (Л. Кост.).

4. І солов'ї, пташині менестрелі, всю ніч доводять яблуні до сліз (Л. Кост.).

5. Сьогодні сніг іти вже поривавсь (Л. Кост.).

8. Визначте тип присудка.

1. Хай світяться в тиші сліпучі слова (О. Пахл.).

2. Прекрасна жінка ніби заточилась, руками затуляючи обличчя (Л. Кост.).

3. Я хочу буть несамовитим (В. Сим.).

4. Соломія ладна була за що-небудь зачепитися. (М. Коц.).

5. Підлітки для солідності мусять мати минуле (Л.Кост.).

9. Визначте тип присудка.

1. Ображати тебе не хочу я.

2. Я скоро буду виходити на вулиці Києва з траурною пов'язкою на рукаві (Л. Кост.).

3. Враз серце Орисі зайшлося тупим, ниючим болем... (Г. Тют.)

4. І паузи бувають багатослівними (Л. Сухор.).

5. Схід сонця стрічати я вийшов у поле... (О. Олесь).

10. Визначте тип присудка.

1. Підводне царство з павуками нам зрушить з місця не дає (Л. Кост.).

2. Після якого фатального роздуму Ви пішли на такий компроміс? (Л. Кост.).

3. Втомилось моє серце калатати (Л. Кост.).

4. А в сірі будні буду бити, як в бубни (Л. Кост.).

5. Лікування комплексів може бути лише комплексним (В. Варцех).

11. У яких реченнях неправильно визначено підмет і присудок?

І. 1. І це мій марафон – самій від себе безвісти тікати (Л. Кост.).

2. І я на шляху того вітру – мов статуя древня в огні (О. Пахл.).

3. Це так природно – відстані і час (Л. Кост.).

12. У яких реченнях неправильно визначено підмет і присудок?

1. У цьому черствому скрипучому світі тільки любити – тепер екзотика (Л. Кост.).

2. Мудра, світла книга – то «Кобзар» Тараса Шевченка (А. Камінчук).

3. Головне – розбудити громадську думку (В. Зах.).

13. У яких реченнях неправильно визначено синтаксичну функцію інфінітива?

1. Я не вмію до тебе звикати (Л. Кост.).

2. Нехай і вам щастить безмежжя досягти (О. Олесь).

3. Душа іде молитися в той храм (О. Пахл.).

14. У яких реченнях неправильно визначено синтаксичну функцію інфінітива?

1. Та в мовчанні живе надія не почути жорстоке «ні!» (В. Сим.).

2. Він роботи ходив просити (Д. Павл.).

3. Хто нас мовчати заставляв? (О. Олесь)

15. У яких реченнях неправильно визначено синтаксичну функцію інфінітива?

1. Ми світ навчили розмовляти, коли знеміг він з німоти (В. Кор.).

2. Ти навчила мене змалку поважати старих, шанувати батька й матір... (І. Цюпа).

3. Пішла б я лугом та й долиною чар-зілля любому шукати... (С. Йов.)

16. У яких реченнях неправильно визначено синтаксичну функцію інфінітива?

1. Ті пісні мене найперше вчили Поважати труд людський і піт (В. Сим.).
2. А це добре – не бути самому собі ворогом (В. Зах.).
3. Не кожному така судилась вечорова, Тужава туга – неба досягти (Б. Ол.).

17. У яких реченнях неправильно визначено синтаксичну функцію інфінітива?

1. Та не дали упасти друзі... (Д. Павл.).
2. Все ж одного дня я зважився доторкнутись білих рук (Д. Павл.).
3. Він наїздив у батьківське село відчути степ і вирій без підпорки (Б. Ол.).

18. *З*найдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Привчав мене батько трудитись до поту (П. Вор.).
2. Місто будувати він над Полтвою звелів (Л. Кост.).
3. Не дай мені, Боже, впасти на цьому барвінку хрещатому (Л. Кост.).

19. Знайдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Хотів би я піти через ліси дрімучі… (О. Олесь)
2. Поснулим душам звелено хропти (Л. Кост.).
3. Я згоден був до Парижа пішки добрести (Л. Кост.).

20. Знайдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Я натомився жити без душі (Л. Кост.).
2. Дід Карпенко ходить щонеділі у степу шукати бозна й що (Л. Кост.).
3. Хто прийде цілувати це каміння? (О. Пахл.)

21. Знайдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Він летів назустріч квітці привітати срібним дзвоном... (О. Олесь).
2. Нехай і вам щастить безмежжя досягти (Б. Ол.).
3. І срібен дощик йти не перестане (Л. Кост.).

22. Знайдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Його вчили змалку приховувати почуття (Л. Поном.).
2. Він попросився прилягти (Л. Поном.).
3. Мати прочула, утекла в ліси голосити (Л. Поном.)

23. Знайдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Людина віддалялася, скоро перетворилася на чорну крапку і зникала за рогом, лишивши за собою сліди, які взявся завівати вітер (Л. Поном.).

2. Навколо було багато сусідських дітей, але вони не вміли ні лазити по деревах, ні плавати, ні стріляти з бузинової дудки (Л. Поном.).

3. Те, що розповідав Чорний, було схоже на казку, але він не посмів ні заперечити, ні зупинити свого благодійника (Л. Поном.).

24. Знайдіть зайве речення за синтаксичною функцією інфінітива.

1. Кожна людина перед очима небезпеки прагне відчути себе захищеною (Л. Поном.).

2. Вони не домовлялися зустрітися (Л. Поном.)

3. Тебе може хто завгодно називати хохлом, ув'язнювати, топтати, пекти розпеченим залізом (Л. Поном.).

25. Знайдіть зайве односкладне речення.

І. 1. Матері забуть не можу (П. Тич.).

2. Не проміняйте незабутнє на сто ерзаців у собі! (Л. Кост.).

3. Шукайте цензора в собі (Л. Кост.).

4. Поставили АЕС в верхів'ї трьох річок (Л. Кост.).

5. Ідеш, і слухаєш, і чуєш рідну землю (О. Довж.).

26. Знайдіть зайве односкладне речення.

1. Для ближніх знято тисячі свитин (Л. Кост.).

2. Поетові треба бути поетом (Л. Кост.).

3. І серцю в грудях тісно, тісно, тісно! (Л. Кост.).

4. Іду назустріч долі (Л. Кост.).

5. Нема рятунку ворогам (Л. Укр.).

27. Знайдіть зайве односкладне речення.

1. І просто вечоріє (Л. Кост.).

2. Багато слів написано пером (Л. Кост.).

3. Нам ніколи юними не бути (Л. Дм.).

4. Нічого не снилось (Л. Кост.).

5. Тут треба увійти без перешкод (Л. Кост.).

28. Знайдіть зайве односкладне речення.

1. Немає лелеки над дахом старим (О. Пахл.).
2. І без кохання годі, і з коханням важко (Б. Леп.).
3. Селом запахло (Гр. Тют.).
4. Де дітися поету?! (Л. Кост.)
5. Тепер пора прощатися нам (Л. Кост.).

29. Знайдіть зайве односкладне речення.

1. Вчись не до старості, а до смерті (Нар. тв.).
2. Лежачого не б'ють (Нар. тв.).
3. Не мудруй багато, а працюй завзято (Нар. тв.).
4. Попав пальцем у небо (Нар. тв.).
5. Не повернуть минулого ніколи (М. Рил.).

30. Знайдіть зайве односкладне речення.

1. Боюсь наполохати слово (П. Пер.).
2. Зупиніться, поети! (Б. Ол.)
3. Отак пройду крізь твій великий подив (Л. Кост.).
4. Візьми свій келих сонця у життя! (С. Йов.)
5. А смерть козацьку треба шанувати (О. Пахл.)

31. Знайдіть зайве односкладне речення.

1. Вже третій день живу у лісі... (Л. Кост.).
2. Скільки цвіту з мене обтрусили... (Л. Кост.)
3. Бунтуйте, люди, хмари і птахи, пісні, дерева, мови, діалекти! (О. Пахл.)
4. Як паросць виноградної лози, Плекайте мову (М. Рил.).
5. Плекаймо в серці кожне гроно, прозоре диво калинове (Г. Біл.).

32. Знайдіть зайве односкладне речення.

1. Ось камінь той (Л. Кост.).
2. І просто сум (Л. Кост.).
3. Нове століття вже на видноколі (Л. Кост.).
4. Скелястий ранок, сірі береги, кістлявий профіль сонного фіорда (О. Пахл.).
5. Дубів осінніх бронзова печать... (О. Пахл.).

ПРОСТЕ УСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

Завдання 1

І. **Поділіть словосполучення на дві групи: 1) з неоднорідними означеннями і 2) з однорідними означеннями. У дужках поясніть причину вашого вибору.**

Стриманий синій колір
Чисте блакитне небо
Тихий літній день
Пера лілові рожеві жовтенькі
Сірий припорошений весняною пилюкою степ
Гострий хвилюючий запах полину

ІІ. **Поділіть словосполучення на дві групи: 1) з неоднорідними означеннями і 2) з однорідними означеннями. У дужках поясніть причину вашого вибору.**

Закурені мокрі від поту обличчя
Майбутній грандіозний успіх
Легкі радісні пісні
Глибоко запалі сірі очі майора
Чорне колюче гілля
Міст тонкий узорчастий проліг

ІІІ. Поділіть словосполучення на дві групи: 1) з неоднорідними означеннями і 2) з однорідними означеннями. У дужках поясніть причину вашого вибору.

Гірша страшніша негода
Пишний теплий вечір
Довгасте привабливе обличчя
Дрібні грудневі сніги
Щасливий усміхнений Івась
Стандартний білий конверт

IV. Поділіть словосполучення на дві групи: 1) з неоднорідними означеннями і 2) з однорідними означеннями. У дужках поясніть причину вашого вибору.

Чистий акуратно згорнутий лист паперу
Нескінченні осінні дощі
Стомлені від безсоння голубі очі
Чисте безхмарне небо
Вузька покручена доріжка
Здорові жилаві руки

V. Поділіть словосполучення на дві групи: 1) з неоднорідними означеннями і 2) з однорідними означеннями. У дужках поясніть причину вашого вибору.

Рум'яні повненькі губи
У темряві густій тяжкій
Високий мужній дід
Щирі одважні слова
Великі сіро-блакитні очі
Ніжний усміхнений цвіт
Тропічна тьмяна ніч

ТРЕНУВАЛЬНІ ТЕСТИ НА ВІДОКРЕМЛЕННЯ

1. ВІДОКРЕМЛЕНІ ОЗНАЧЕННЯ

1. У котрому реченні правильно відокремлено означення? Поясніть, чому.

а) Та серце вірить, повне прохолоди дитячим неосіннім холодам (М. Рил.).

б) Благодатний, довгожданий, дивним сяйвом осіянний золотий вечірній гість [дощ] впав бадьоро, свіжо, дзвінко на закурені будинки (М. Рил.).

в) З очеретів чутно голос сопілки ніжний, кучерявий (Л. Укр.).

г) Раз в темних пралісах вони в печері ночували. Втомлена, вона заснула, голову поклавши на камінь (І. Фр.).

2. У котрому реченні правильно відокремлено означення? Поясніть, чому.

а) Босий, без ременя, без пілотки він здавався зараз якимось особливо юним і вільним (О. Гонч.).

б) А ліс скрипів у льоди закутий (Л. Кост.).

в)Вершини гір од снігу білі сліпучо сяють навкруги(О. Гонч.).

г) Теплі і ніжні, вони ховали у собі позолочену сонцем воду літніх дощів (М. Коц.).

3. У котрому реченні правильно відокремлено поширене означення? Поясніть, чому.

а) Гойдається вечора зламана віть туга, наче слива, рудою налита (В. Стус).

б) Мені зоря сіяла нині вранці, устромлена в вікно. І благодать ясна лягла мені на душу смиренну (В. Стус).

в) А в гаю на схилах ще лежить сніг припорошений і присипаний почорнілим торішнім листям й дрібним галуззям (В. Плющ).

г) Гафійці здавалося, що вона бачить його розплющені очі втуплені в пітьму (М. Коц.).

4. У котрому реченні правильно відокремлено означення? Поясніть, чому.

а) Надвечір тільки повернув втомлений, чорний від сонця, як циган, з руками повними квітів (М. Коц.).

б) Я пив її, свіжу, холодну, ще повну снів, і хлюпав нею собі в лице (М. Коц.).

в) Незабаром показалось село мальовничо розкидане над річкою по горі (М. Коц.).

г) На обидва боки від дороги, скільки кинеш оком, розстелилось поле вкрите снігом, мов білою скатертиною (М. Коц.).

5. У котрому реченні правильно відокремлено означення? Поясніть, чому.

а) Веселка, овіяна вітром, в моїх зацвітає очах (А. Мал.).

б) Під хатою росли високі мальви цвітом укриті від гори аж до спаду (Б. Леп.).

в) Київ сьогодні дихав і жив пронизаний піснею, мов сонячним променем (Ю. Ян.).

г) Тільки тепер Ясногорська звернула увагу, що стоїть на довгих ящиках запакованих наглухо (О. Гонч.).

6. У котрому реченні неправильно відокремлено поширене означення? Поясніть, чому.

а) Твої слова, не вмиті потом непогамовного труда, пролинуть непотрібним льотом, не залишаючи сліда (М. Рил.).

б) Покгнута людьми на довгі дні, дорога помирає в бур'яні (Д. Павл.).

в) Переляканий і стривожений, я вискакую в затоплений місячною повінню двір (М. Ст.).

г) Людина не позначена любов'ю, не може відкрити серця для добра (В. Кор.).

7. У котрому реченні неправильно відокремлено означення? Поясніть, чому.

а) Народ, покинутий на злидні, Народ, плазуючий в імлі, Повинен стратить риси рідні, Безслідно стертися з землі (П. Граб.).

б) І Співав він пісню, пісню лебедину, про озера сині, про красу степів (О. Олесь).

в) Стояли соняшники до самого обрію, пишноголові, стрункі, незліченні і всі, як один, обернені до свого небесного взірця, до сонця (О. Гонч.).

г) В одній землі возз'єднаній, державній, Шляхи Шевченка і шляхи Франка (Д. Павл.).

8. У котрому реченні неправильно відокремлено означення? Поясніть, чому.

а) Мовчить мій цілий світ, загорнутий в словесні целофани (А. Шиян).

б) Слухали жадібно, бо слова ті, сміливі й пекучі, здіймали в голові рої думок (А. Шиян).

в) Розгойдане море вже брудне й темне наскакувало на берег і покривало скелі (З. Тулуб).

г) По сірому виступу скелі ліпились татарські халупки, зложені з дикого каміння (З. Тулуб).

9. У котрому реченні неправильно відокремлено поширене означення? Поясніть, чому.

а) Комиш шумів... Жовтий, гладкий, високий, він глузував з неї, помахуючи над її головою рудим чубом (М. Коц.).

б) Настав довгожданий ранок, теплий, прозорий, щедро обсипаний позолотою сонця (Я. Баш).

в) Роз’ятрений нудьгою, затоплений у задумі плентався я тихою ходою берегом річки... (М Коц.).

г) Згорда поглядають вони довкола, певні в своїх силах, байдужі до всяких життєвих незгод (М. Коц.).

10. У котрому реченні правильно відокремлено поширене означення? Поясніть, чому.

а) А колос, викупаний сонцем вклоняється ниві (М. Ст.).

б) Витіпаний довгою хворобою Григорій посміхнувся жовтогарячими, наче з вільхової кори вирізаними устами (М. Ст.).

в) Вийди, коханая, працею зморена, хоч на хвилиночку в гай (М. Стар.).

г) Друзів згадаєм в боях посивілих, і про загублених скажем по слову (Л. Перв.).

2. ВІДОКРЕМЛЕНІ ОБСТАВИНИ

1. У котрому реченні правильно відокремлена обставина? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Не можна ходити по рідній землі не чаруючись виплеканою народом у віках рідною мовою (Ю. Мушк.).

б) Марко Вовчок, за походженням росіянка живучи в Україні, глибоко вивчала життя українського народу (З журн.).

в) Андрій працював не покладаючи рук (М. Коц.).

г) І знову палаючим вогнем зайнялись її щоки, хоч у грудях незважаючи на той пломінь, щось похололо (І. Цюпа).

2. У котрому реченні правильно відокремлена поширена обставина? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Жінка думала про щось своє, ледь помітно комусь усміхаючись, кого бачила у тих думках (А. Сод.).

б) Василько підвівся обтріпуючись із снігу, підбіг до саней (М. Коц.).

в) Огорнутий багрянцем опанчі, тримаючи десницю на мечі Данило їхав (М. Бажан).

г) Тільки вітер свище, хитаючи дзвонами в недалекій дзвіниці (О. Мак.).

3. У котрому реченні правильно відокремлена поширена обставина? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Здавалось, чиясь рука лігши на важіль, вичікує одну лише мить (А. Сод.).

б) Лютневий сніг, осівши під сонцем пахнув весною (А. Сод.).

в) Кінчивши з перев'язкою, Воронцов дістав аркуш паперу, ручку і наготувався писати (О. Гонч.).

г) І жалі всі в гармонію з'єднавшись, озвались би, мов хори в емпіреях (Л. Укр.).

4. У котрому реченні правильно відокремлена поширена обставина? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Втрачаючи свій царський дрімотний спокій, соняшники зненацька оживали і поверталися до сонця (О. Гонч.).

б) Олександра ще довго стояла, спершись на сапу та щось розказувала молодицям (М. Коц.).

в) Я лежав нерухомо не розплющуючи очей (Ю. См.).

г) Сонце поволі спускаючись на захід, більшає, немов росте, яснішає, розпалюється (М. Коц.).

5. У котрому реченні правильно відокремлена обставина? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Над луками, залитими квітневою повінню, холонув оранжевий вечір зануривши в мілкі прибережжки далеке полум'я хмар (Г. Тют.).

б) Я дивлюсь на морські береги, які відпливають в глибоку далечінь, і схиливши голову, думаю про всіх трудівників нового моря (О. Довж.).

в) Артем швиденько покінчив з вечерею і сказавши матері, що з хлопцями трохи погуляє на вулиці, вибіг з двору (А. Гол.).

г) Вона сиділа замисливши (Ю. Ян.).

6. У котрому реченні допущена помилка при відокремленні поширеної обставини? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Степ мовби спочиває, вичахаючи, м'яко оповиваючись духмяними сутінками (О. Гонч.)

б) Обличчя натхненно розшарілося і, освітившись якимись новими думками, стало мовби тоншим, інтелектуальнішим, багатшим (О. Гонч.)

в) Струнке дерева, мов живі, скорившись невідомій силі в вікно багряні віти хилять (М. Коц.)

г) То тут, то там вже починали бриніти перші заробітчанські співи, поступово наростаючи, немов розгойдуючись (О. Гонч.).

7. У котрому реченні допущена помилка при відокремленні поширеної обставини? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Пожар червоний бивсь на виднокрузі, віщуючи прихід нового дня (А. Мал.)

б) Розсипаючи срібний дзвін, шпарко промчали коні (М. Ст.).

в) Важко кидати землю, не залишивши на ній доброго сліду (І. Цюпа)

г) Тільки Себастіянів батько стоячи посеред хати, не співав (М. Ст.)

8. Визначте, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Сагайдак напнувшись плащ-палаткою, сидів, не втручаючись у розмову (О. Гонч.).

б) Жінка заметушилася, наводячи порядок (М. Ст.).

в) Згадуючи тебе, Десно, вже много літ, я завжди добрішав, почував себе невичерпно багатим і щедрим (О. Довж.).

г) Густіше запахли трави, перебиваючи в'язкий запах дубової кори (В. Гжиц.).

9. У котрому реченні допущена помилка при відокремленні поширеної обставини? Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Біліє лілея, ваблячи своєю дивовижною чистотою (О. Гонч.).

б) Гнат, посміхаючись, став біля порога, схвально придивляючись до постаті і свіжого обличчя молодиці (М. Ст.).

в) Полетіло поспішаючи, кружляючи в повітрі сухе шарудливе листя (В. Собко).

г) Мати спить, над колискою сина схилившись (Л. Укр.).

10. Визначте, у якому реченні допущена помилка при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у реченнях.

а) Безлюдна вуличка причаїлась у сутінках, дрімала мигаючи тьмяними вогниками (С. Жур.).

б) Дуб стояв, не скинувши ще сухого торішнього листя (Ю. См.).

в) Низько чіпляючись за дерева і дахи, повзли над селом розкошлані, непроглядні хмари (В. Козач.).

г) Місяць плив поміж хмар, розливаючи сріблясте сяйво (І. Цюпа).

САМОСТІЙНА РОБОТА
З ТЕМИ «ВІДОКРЕМЛЕНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ»

1. Визначте, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Місяць уже сідав, ховаючись за хатами й деревами (В. Козач.).

б) Дивлячись на людей, усміхався і мій батько – великий добрий чоловік (О. Довж.).

в) Вода по весні, рвучи греблі та розносячи загати гуде та клекоче (П. Мир.).

г) Ми пустилися з попутним штормом у вузьку протоку, лишаючи за собою оскаженілий океан (Ю. Ян.).

2. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) Глухо погримуючи рухались до автостради танки (О. Гонч.).

б) Лише рілля в степу зберігши колір чорний, його перелива у золото колось (А. Мал.).

в) Зненацька почав падати кружляючи, спокійний лапастий сніг (І. Вільде).

г) Місяць випливав з-за садка, розкидаючи срібне проміння (П. Мир.).

3. Визначте, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Хлопець, не прощаючись, у бої помчав (К. Герас.).

б) Жовте листя, тремтячи і коливаючись у повітрі тихо сідало на землю (Б. Грінч.).

в) Рівнина поволі темнішала, укриваючись присмерком (П. Кочура).

г) Запрягши сонце до теліги, назустріч виїду весні (Б.-І. Ант.).

4. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) Надбіг і майже відбігає вже не оглядаючись кучерявий червень (Є. Крот.);

б) Три дні і три ночі, не втихаючи палало (П. Мир.).

в) Річка зламавши кригу, вийшла з берегів і залила всю заплаву (В. Козач.).

г) Синє небо, побратавшись з веселою землею, розгортає над нею своє блакитне шатро (П. Мир.).

5. Визначити, у якому реченні пропущено коми. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Чорні голі дерева стояли в снігу, настовбурчившись замерзлими гілочками і наче мертві не ворушилися од вітру (М. Коц.).

б) Усміхаючись, роздивляючись на всі боки, вийшла Люба на край лісу (В. Бабл.).

в) Розганяючи туман, сонечко вставало (В. Стус).

г) Дуб стояв, не скинувши ще сухого торішнього листя (Ю. См.).

6. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) Сонце, сідаючи за гору по той бік Дністра, проглянуло з-за хмар (М. Стар.);

б) Дніпро голубів звиваючись стрічкою в луках (С. Скляр.).

в) І ми йдемо, прорвавши коло тьми ходою вільною шляхом просторим назустріч далям (М. Рил.).

г) Сплітаючись гіллям стоять дуби зелені, свіжолисті (М. Рил.).

7. Визначити, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Блискавиці шматували чорне небо, розколюючи важкі, темні олов'яні хмари (І. Цюпа).

б) Прощався з літом я, блукаючи лугами (М. Нагниб.).

в) Здалека під небом в вирій летючи, голосно курличуть журавлів ключі (Я. Щог.).

г) Не піймавши на крадіжці, не кажи, що злодій (Нар. тв.).

8. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні

а) Збоку від скелі, під кущ присадкуватої шипшини внуривши голову, вискочив і побіг ховрашок (М. Вінгр.).

б) З одного місця переходили люди на друге шукаючи волі (П. Мир.).

в) По той бік річки, навпроти сосни, заходило сонце, пославши на воду од берега й до берега шматок червоного полотна (Г. Тют.).

г) Пливуть літа по річищах своїх стираючи дрібненькі дні і дати (А. Мал.).

9. Визначити, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Над зарослими молодим сосняком схилами пагорбів ширяє, розкриливши нерухомі крила, птах (Ю. Дрозд).

б) А лопухи, почувши холодок, настовбурчилися, тихо зарипіли, випростовуючись і теж запахли (Гр. Тют.).

в) Тихий сон стуляє вії, розігнавши давні мрії і втопивши їх в журбі (Г. Чупр.).

г) Місяць уперся рогами у білу, пухнасту, як перина, хмаринку, загадково посміхаючись у свої вуса (О. Чорн.).

10. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) І я пройду путі до краю, красу приймаючи земну, пісенне злото відшукаю, глухі стежини обмину (А. Мал.).

б) Сховавши фарби в зелен вітах підкралась осінь, наче рись (Д. Луц.).

в) В гаю далекім, в гущавині ховаючись пишній квіти граната таки розцвітають (Л. Укр.).

г) Остап стояв, вагаючись (М. Коц.).

11. Визначити, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Скрипнула під ногами коня розчавлена ніжка гриба, точена шапка відлетіла на дорогу поблискуючи густим-прегустим сизо-брунатним ситом (М. Ст.).

б) Невтомна пташина музика, напливаючи із зелених глибин, мовби пригортала Веснянку (О. Гонч.).

в) Прославши скатерті при обеліcках, своїх солдатів поминають вдови (Л. Кост.).

г) Будяки, притаївшись неприязною юрбою на рові, шепотіли якісь прокльони невідомо кому (Г. Журба).

12. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) Сюди зібрались крамарі, сподіваючись корисно розпродати свої товари (З. Тулуб).

б) Листя кружляючи, пада (Д. Луц.).

в) Обійшовши усі палати хірург Богдановський зайшов уперев'язочну (О. Довж.).

г) Дівчина стрепенувшись, підвела голову (М. Ст.).

13. Визначити, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Отак сплелись життя і пісня, переливаючись в одне (Б.-І. Ант.).

б) Під'їжджаючи до дому разом з Катериною, Кравчина помічає світло і рух у домі (О. Довж.).

в) Дорога ложка до обіду, а пообідавши то й під лавку (Нар. тв.).

г) Хрипло крякаючи, боком пролетів грак, мало не черкаючи вершечків сонних дубів, беріз, осик (О. Копил.).

14. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) Учитель тихо взяв Олександру за руку і сказавши їй кілька ласкавих слів, повів у свою хату, щоб вона заспокоїлась (Б. Грінч.).

б) Погулявши коло бджіл, і наївшись огіркових пуп'янків, натрапив я на моркву (О. Довж.).

в) Молодець ніби не чує, але потопавши на кризі, сходить на берег (В. Виннич.).

г) Я йшов не поспішаючи (Л. Перв.).

15. Визначити, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині. Поясніть розділові знаки у кожному реченні.

а) Брянський і Черниш, схвильовані і зворушені, зіскочили з сідел і вітаючись, подавали ковалям руки (О. Гонч.).

б) Між зелено-сизими полями, зливаючись, висвічує водами на сонці лагідна тиха річка (О. Гонч.).

в) Перепелиця пурхнула перед самою Харитою і, тріпочучи короткими крилами, ледве перенесла своє тяжке сите тіло (М. Коц.).

г) На стежці, обнявшись, стояли дві дівчини і, забувши про все на світі, виводили стару сумовиту пісню (М. Ст.).

16. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) Зозуля не тільки кує, а захопившись, ще й хававкає (О. Донч.).

б) Прочинились двері чиєїсь хати, і зчепивши руки на грудях постала на порозі біла постать чи дівчини, чи молодиці (С. Вас.).

в) Степ, струсивши з себе росу та зігнавши непримітні тіні, горить рівним жовто-зеленим кольором (П. Мир.).

г) Хлопчики сиділи на крутому березі звісивши ноги, і стежачи за вудочками, вели тиху розмову (Ю. Ян.).

17. Визначте, у якому реченні правильно відокремлена обставина. Поясніть, які розділові знаки потрібні у кожному реченні.

а) Сніг іде і сяйво розсіваючи бліде, зволожує афіші і обличчя (І. Жил.).

б) Аліна, незважаючи на свій жвавий, веселий характер, читала серйозні книжки (О. Іван.).

в) Хвилюючись, і все ще не отямившись, солдат розповідав про себе (О. Гонч.).

г) Вона сиділа, похиливши голову, і втупивши очі у свій стіл (Б. Грінч.).

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ ПРИ ВСТАВНИХ І ВСТАВЛЕНИХ КОНСТРУКЦІЯХ

Завдання

1. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Життя звичайно йде вперед і нікому не дано такої сили яка б могла спинити його непереможний рух (Н. Рибак). 2. А тут знаєте гарно (М. Коц.).

3. По-перше я не могла дивитися в її лице коли говорила про нього, а по-друге в мене не була совість цілком чиста (М. Коц.).

2. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Не плакали друзі, бо сльози як кажуть солдати в обози здають ще до першого бою (П. Вор.).

2. Звичайно людина може розкритися, може спалахнути, може кинути себе на високу гору (Ю. Мушк.).

3. Діда мати божилася, що це правда тримав у руках сам диявол (О. Довж.).

3. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Може це біль наш, а може вина, може бальзам на занедбані душі (Л. Кост.).

2. Це Маруся Чурай як кажуть українська Сафо, донька полтавського сотника часів Хмельниччини (О. Гонч.).

3. Бо це не просто тигр як бачите, а бенгальський (О. В.).

4. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Може вона співає, може сміється, а може зайшлась від плачу (М. Коц.).

2. На жаль тут не було ніяких сумнівів: донька не повернеться (Ю. Ян.).

3. Якийсь час пливли вони в тумані поміж берегами, одірвані од землі й безпомічні як їм здавалося (М. Коц.).

5. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Щастя кожного саме так нерідко думають у його ж руках (З журн.).

2. Наслухались дві Мухи того дива про це найбільше Чміль гудів (Л. Гл.).

3. Вони наказали полоненим бігти і мабуть саме те полегшило Іванові втечу (Ю. Мушк.).

6. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Досі дні стояли теплі, сонячні, а сьогодні мов на гріх задощило (О. Гур.).

2. Шкода той час не вернеться ніколи (Л. Кост.).

3. Можливо і навіть дуже можливо, що з вас вийде і заслужений майстер стрілецького спорту (О. В.).

7. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Беру здоровенний залізний лом, по-нашому шворінь, розпікаю в кузні один кінець дочервона (О. Гонч.).

2. Але я думаю найбільш на Україну тягли його відтіль ті струни потайні (М. Рил.).

3. Орфей до речі, також був фракієць (Л. Кост.).

8. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Ви повірте, не бачили ще такої краси (М. Ст.).

2. Пора б уже, пора старечі губи шепотять, не кажуть становище своє розумно зважить і з милого хлопчини-пустуна зробитись мужем (М. Рил).

3. Ще здається так недавно по цих східцях він, малий, підіймався з матір'ю (М. Ст.).

9. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. На стендах мисливці стріляють по невеличких, як ви знаєте крихких тарілочках (О. В.).

2. Отже що тут багато говорити і сперечатися (М. Груш.).

3. Христя так її звали, зосталася малою для батька-матері (П. Мир.).

10. Поставте у реченнях пропущені розділові знаки. Поясніть їх і вкажіть тип вставної чи вставленої конструкції.

1. Ведмідь кружляв навколо пастки, тягнувся до принади, але очевидно не зважувався торкнутися до неї (М. Трубл.).

2. Він був менший син у батька, і все батьківське добро по українському звичаю припадало меншому синові (І. Неч.-Лев.).

3. Він головою в такт мелодії кивав це взагалі була його питома риса (М. Рил.).

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТЕМИ «ПРОСТЕ УСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ»

Варіант 1

1. Укажіть, яке речення має однорідні додатки.

1. В наші дні українська книга, українське малярство, музика, блискуча виконавська майстерність наших артистів і цілих ансамблів здобувають щодалі ширшу популярність (О. Гонч.).

2. Над Россю, Дніпром і Сулою в задумі шепочуть гаї (В. Сим.).

3. Поряд з творами російських письменників том за томом постали на полиці книги білорусів і казахів, узбеків і латишів... (О. Гонч.)

4. Наша література спроможна творити значне, довговічне (О. Гонч.).

2. У якому реченні вставне слово виражає оцінку вірогідності повідомлюваного?

1. Одне слово, мистецтво – штука складна (М. Ткач).

2. Як без ночей нема світання, так без світань шляхи не ті, і якщо в муках є шукання, то, значить, муки ті святі! (А. Мал.)

3. І справді, інше слово часом дорогоцінніше самої речі (В. Сух.).

4. Зрештою, будь-який з літературних жанрів користується тією мірою поваги, на яку він заслуговує (О. Гонч.).

3. У якому реченні допущено пунктуаційну помилку при виділенні звертання?

1. О поле, й дорога, і річка, й узлісся зелене! Ви в серці у мене (Л. Перв.).

2. О незвичайна, чародійна мово, хоч пронеслася молодість громово, твій звук у мене в серці не затих (Д. Павл.).

3. Гей ви далі солов'їні, давні весни сині, – одцвіли ви, облетіли цвітом на калині (І. Гончар.).

4. О Львове, батьку мій камінний, знаю, як мучила тебе страшна жада в бою, коли напасницька орда топтала й роздирала Русь безкраю (Д. Павл.).

4. Структура якого речення ускладнена однорідними означеннями?

1. Хотів би я бути міцним і суворим (А. Мал.)

2. І квітла, снила, парувала важка чорноземна рілля (А. Мал.).

3. Україно тернова, свята і висока, не зів'януть твої корогви золоті (Т. Сев.).

4. А Настя усе була добра, тиха, сумирна (М. Коц.).

5. Структура якого речення ускладнена відокремленою прикладкою?

1. Люд без мови – то глина безлика, без'язика отара овець (Н. Забіла).

2. І йшла вона врочиста і проста, його старенька вісімдесятирічна мати (І. Цюпа).

3. Остап – хлібороб справжній (А. Гол.).

4. Учителю, стою перед тобою, малий, вчарований до німоти (Д. Павл.).

Варіант 2

1. Вкажіть рядок із вставними компонентами, що вказують на послідовність викладу думок.

1. Власне, правда, щоправда, на жаль.

2. Очевидно, мабуть, можливо, напевно.

3. Як завжди, як відомо, бувало, як правило.

4. По-перше, наприклад, до речі, зокрема.

2. Структура якого речення ускладнена відокремленою прикладкою із сполучником як?

1. Жайвір сіє проміння, як умілий сіяч, з-під крила (М. Синг.).

2. О, ти зі мною був бадьорим, як лікар у розмові з хворим (Д. Павл.).

3. І знову степ як щедрий вулик, і сяє золото хлібів (Л. Рубан).

4. Як рибалка, я повинен бути людиною поважною і розсудливою (Ю. Збан.).

3. Визначте, структура якого речення ускладнена однорідними звертаннями.

1. Печаль і гордість, повніть моє слово... (М. Нагниб.)

2. Орачу мій, господарю великий, гостило в тебе сонце за столом... (М. Ст.)

3. О безмежне і плідне, житнє поле погідне, ні межі ти не маєш, ні краю (Л. Перв.).

4. Луги, луги, пропахлі сіном прілим, чи ви мене впізнали, земляка? (В. Сим.)

4. Структуру якого речення ускладнено однорідними означеннями?

1. Найпрекрасніші і в той же час найщасливіші ті люди, хто прожив своє життя, дбаючи про інших (І. Цюпа).

2. Вода була холодна, пахуча, смачна, ніби березовий сік (І. Цюпа).

3. Здавалося, швидка, поспіхом, двохвилинна розмова тривала довго-довго і почалась – не пригадати коли (Ю. См.).

4. Хлопці сиділи похнюплені, ображені (В. Козач.).

5. Серед наведених прикладів знайдіть вставлене речення.

1. Література, за висловом письменника, наповнює ідеї плоттю й кров'ю (І. Цюпа).

2. В ім'я миру і злагоди народів, я певен, кожний із нас не пошкодує віддати розум і здібності, віддати всі найкращі сили своєї душі (О. Гонч.).

3. А я хвилинку виберу, скажу про командира (отак за першим спогадом і другий виплива): людина він обкурена, душа у нього щира... (А. Мал.)

Варіант 3

І. Знайдіть речення, структура якого ускладнена вставним словом.

1. Як море, в долині хвилюється хліб, налитий снагою землі, – здається, по ньому проплисти могли б великі морські кораблі (М. Упеник).

2. І вже коли ти похитнувсь у слові, вважай, що похитнувся у собі (Б. Ол.). 3. Ну, що ж, було, спливло й нема (Л. Перв.).

4. Ти явилась мені – і здалося, що світ помолодшав навколо на тисячу літ (В. Сим.).

2. У якому реченні допущено пунктуаційну помилку?

1. Уклін земний, працівникам землі! Вам, сіячі, плугатарі, – спасибі! (М. Рил.)

2. Я єсть Людина, в боротьбі зміцніла, в труді завзята, в творчості жива... (М. Бажан)

3. Ні вража лють, ні лжа, ні спроба збройна мене не відвернули від мети (М. Бажан).

4. Червонуруту не шукай вечорами, – ти у мене єдина, тільки ти, повір (В. Івас.).

3. У якому реченні є відокремлена обставина мети?

1. Вчора, згадуючи Рай-город і Катрю, він був у полоні скорботних почуттів (Н. Риб.).

2. Хвилюючись і все ще не отямившись, солдат розповідав про себе (О. Гонч.).

3. Сторож, несучи снідання, стукнув дверима (П. Мир.).

4. З одного місця переходили люди на друге, шукаючи волі (П. Мир.).

4. Визначте речення з уточнювальною обставиною.

1. Терпи, терпи, – терпець тебе шліфує, сталить твій дух – отож терпи, терпи (В. Стус).

2. Ви запевняли, що я забуду і ті хвилини, і ті слова (Т. Сев.).

3. Рано, разом з сонцем, прокинулась і Харитя (М. Коц.).

4. Раптом він як засміється, та так щиро, так щиро, що аж мені смішно стало (М. Ткач).

5. **Структура якого речення ускладнена однорідними означеннями**?

1. Творчість поетова гуманістична, інтернаціональна, вселюдська за своїм глибинним змістом (О. Гонч.).

2. У руку взяв зерно важке і повне, і налилася силою рука... (В. Бичко)

3. Очевидно, наша літературна критика надалі буде ще пристраснішою, ще гострішою у виступах… (О. Гонч.).

4. Польова дорога з пилюкою, прибитою легким дощем, м'яко стелиться під ногами (Р. Дідула).

Варіант 4

1. У якому реченні є відокремлена обставини причини?

1. Будяки, притаївшись неприязною юрбою на рові, шепотіли якісь прокльони невідомо кому (Г. Журба).

2. Сюди зібралися крамарі, сподіваючись корисно розпродати свої товари (З. Тулуб).

3. Знаєш приказку: давши слово – держись! (А. Гол.)

4. І передчуваючи велику користь, Сафар радісно всміхався (З. Тулуб).

2. Знайдіть речення з однорідними підметами.

1. Класична література лишила нам великі заповіти: правдивість, відданість народові, ідеали братерства і гуманізму (О. Гонч.).

2. Під літнім широченним небокраєм мене стрічають друзі і знайомі... (А. Мал.)

3. Тихі води дніпрові я стрічав у дорозі, сині хмари, діброви, спілі ранки та грози (А. Мал.).

4. Праця людини – окраса і слава, праця людини – безсмертя її (В. Сим.).

3. Вкажіть, яке речення ускладнене відокремленим означенням.

І. Чуєш, мамо, горлиця мені знову нагадала давню пісню колискову (М. Ткач).

2. Вона, Леся Українка, мала залізну волю, безмежну сміливість та допитливість думки (М. Рил.).

3. Мовчить мій цілий світ, загорнутий в лихі словесні целофани (Л. Кост.).

4. Тут народився у простій колибі син коваля, народу славний син (І. Гончар.).

4. Знайдіть речення з однорідними обставинами.

1. Завтра я буду далі і далі від полів цих... (А. Мал.)

2. Хлопчина... відповідав цивільним зі спокоєм, з гідністю і дотепністю бувалого солдата (О. Гонч.)

3. В садах України весною про щастя дзвенять солов'ї (В. Сим.).

4. І добре Хариті на ниві, і страшно (М. Коц.).

5. Знайдіть речення, у якому допущено пунктуаційну помилку.

1. І, мабуть, усі ми тоді почували себе молодими дивлячись на вічно молоду «Енеїду» і «Наталку Полтавку» (Б. Леп.).

2. О, щастя безмежне єднатися з бурею світу, топтати цю землю, рясними дощами политу... (Л. Перв.)

3. Я у вечір забрів – пішки йшов із роботи, зачарований в шемріт і віддих полів (Л. Крупа).

4. І ранній місяць, свіжий і дворогий, над головою в тебе зупинивсь (С. Гал.).

СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ

1. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1 Хай вітер знамена колише й співають в садах солов'ї! (В. Сос.).

2. Я думав: який прекрасний світ і яке прекрасне життя (О. Довж.).

3. Тільки цвіркун цвіркоче в житті та інколи запідпадьомкає перепелиця (М. Коц.).

2. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Як пахне скрізь і місяць як сія! (Б. Грінч.).
2. В тайзі достигали кедрові горіхи і визрівала червона брусниця (О. Донч.).
3. Ніч. Гримить і блискає (І. Фр.).

3. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Лише гул од копит степом котився та хліба шелестіли (А. Гол.).
2. Брязкіт металу і гуркіт вибухів. І нескінченні кубометри переміщеної землі (О. Довж.).
3. Від гострого болю в очах потемніло і на вії виступили сльози (В. Козач.).

4. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. А чи існують взагалі чеберяйчики і які на те докази? (П. Загр.).
2. Поверх трави тільки гарячий вітер гуляє та сонце розсіває своє пекучо-іскристе проміння (П. Мир.).
3. А внизу пролітають вагони і колеса у тьмі цокотять (В. Сос.).

5. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Нехай серця не знають супокою і хай обганяють мрії часу біг! (В. Сим.)
2. Від його ходи на столі заколивався трисвічник і тонко задзвеніли кришталеві підвіски (П. Панч).
3. Часом качка в повітрі дзвенить чи кажан проти місяця грає (М. Рил.).

6. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Хай пливуть карбовано хвилини і життя одмірює мотор (В. Сос.).

2. В той час скирти і клуня зайнялись і зорі зникли (Т. Шевч.).

3. Коли ж одчинили вікно, світло впало на ціле море напружених облич і крізь вікно в хату влетіла стоока тривога (М. Коц.).

7. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Чого світання так ясніє і в полі ген сріблиться пісенька дзвінка? (М. Ст.).

2. Море так невинно голубіє під стінами скель і сонце так світить ласкаво, що аж каміння сміється (М. Коц.).

3. Знову зворухнулось повітря і срібні звуки розбудили степ (С. Вас.).

8. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Далеке гавкання собак і лави на снігу (В. Сос.).

2. Схід яснів і вінця хмар вже займалися полум'ям, коли Надія верталася на завод (Я. Баш).

3. На ніч небо визірчилось і мороз поміцнішав (П. Панч).

9. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Степ і вітер. Степ і тиша. Степ і сонце. Цілина (Л. Перв.).

2. У княгині страхом пойнялись очі і лице приблідло (П. Панч).

3. Який чудовий кругозір і даль яка барвиста! (М. Шеремет).

10. Поставте пропущені розділові знаки. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення.

1. Мабуть, батько ще дужче посивів і мати ще дужче зігнулася (А. Гол.).

2. Було затишно і пахло вогкістю (А. Гол.).

3. Зрідка пробіжить заєць або спиниться на кручі вовк (А. Гол.).

СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ

ТРЕНУВАЛЬНІ ТЕСТИ

1. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним означальним?

а) Довго стояли мовчки, вдивляючись у чарівне сріблясте озеро, що вже починало вкриватися серпанком сивого туману (В. Гжиц.).

б) А хто стрічався на шляху зо мною, того з щирим серденьком вітала (Л. Укр.).

в) І тільки при людях, мабуть, дерева тремтять від жаху, бо кращих із них поведуть ні за що ні про що на плаху (Л. Кост.).

2. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним з'ясувальним?

а) Криниці затінювались, мріяли ночами, щоб колихати у своїх лонах небесні оріони (Гр. Тют.).

б) День кінчався, уступаючи дорогу вечорові, що вже ховався у довгих тінях дубів (В. Гжиц.).

в) Сниться йому, наче виміняв на ярмарку гнідого жеребця і веде додому (Гр. Тют.).

3. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним місця?

а) Я їду туди, де мене чекає вільний степ, тихі, задумливі озера, пісні на чумацьких дорогах і сміх безтурботних селянок (М. Хв.).

б) Немає в світі бурі, щоб огонь могла задути вічний та правдивий (І. Кочерга).

в) Чий хліб їси, під того дудочку скачи (Нар. тв.).

4. Яке із запропонованих речень НЕ є складнопідрядним із підрядним порівняльним?

а) Дівчата сміялися, мов золоті горішки розсипалися по клуні (Ю. Ян.).

б) І стежечка, де ти ходила, колючим терном поросла (Т. Шевч.).

в) Дніпро влився в заокруглений лиман, наче вилазив з зелених густих очеретів (І. Неч.-Лев.).

5. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним означальним?

а) І комиші над берегом стояли, неначе половецькі чорні стріли на тлі черленого щита небес (Л. Перв.).

б) І несуть мене по полю, де здобув я нашу волю, коні вороні (П. Вор.).

в) Я зі страхом відчуваю, як десь глибоко в душі зв'язується й росте вже знайомий, звіданий мною мулкий сум (Є. Гуц.).

6. Яке із запропонованих речень НЕ є складнопідрядним із підрядним означальним?

а) Які думки проймають сильну стать, ніхто вам не зізнається (П. Поліщук).

б) Безбарвна людина ота, яку посаду не посідала б вона (О. Довж.).

в) Раз батько, розсердившись за дощ, що ворона накаркала, попросив Тихона Бобиря, єдиного мисливця на всю округу, застрілити її з рушниці (О. Довж.).

7. Яке із запропонованих речень НЕ є складнопідрядним із підрядним означальним?

а) Хто б блакитному просторі засвітив чудові зорі, що горять у млі? (Г. Чупр.).

б) Обернувшись, побачив, як по дорозі мимо дерев, завертаючи на лісову стежину, замелькало щось зелене (Г. Тют.).

в) Як передать журбу безкраю, що закувала серце в лід? (В. Сос.).

8. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним способу дії?

а) Знову нас оточує чарівна краса, яка владно заполонює очі і серце (Т. Мас.).

б) Не піймавши на крадіжці, не кажи, що злодій (Нар. тв.).

в) Живемо так, що доля одного переплітається з долею іншого (М. Томенко).

9. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним займенниково-означальним?

а) Я ненавиджу тих, що, не сіявши, жнуть (М. Нагниб.).

б) Живемо в такий час, коли йде вирішальна боротьба за людину, за її майбутнє (О. Гонч.).

в) Сонце стояло високо й світило так, що майже ніде у дворі не було тіні (М. В.).

10. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним з'ясувальним?

а) Це був народ такої сили й гарту, що їх ніхто подужати не міг (Л. Кост.).

б) Потім підводив голову, відхекувався так, що в криниці брижилася вода, і знову пив (Г. Тют.).

в) Я зі страхом відчуваю, як десь глибоко в душі зв'язується й росте вже знайомий, звіданий мною мулкий сум (Є. Гуц.).

11. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним мети?

а) І хто його зна, яку думку дума чумацький отаман в степу серед ночі? (М. Коц.).

б) Сонця виходять із своїх орбіт, щоб нас огріти у благій гостині (М. Зеров).

в) Із голубого неба долітав повний жалю журавлиний клич, який то гучнів, то завмирав (Г. Тют.).

12. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним мети?

а) Кажуть, що вночі на передмістя осінь приблукала з хуторів (Є. Плуж.).

б) І буде дума вічно простувати до мрії, що мені життя дала (Т. Осьмачка).

в) Я обламаю хвилинам пальці, щоб не спліталисьв печаль годин (Л. Кост.).

13. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним з'ясувальним?

а) Ви знаєте, як липа шелестить у місячні весняні ночі? (П. Тич.).

б) Щоб жить – я всі кайдани розірву (П. Тич.).

в) І хочеться вірити весняним вітрам, що принесуть запах рано скошених трав (С. Чернецький).

14. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним міри і ступеня?

а) Так тихо, спокійно в зелених берегах, що хочеться сісти на човен й поплисти (М. Коц.).

б) Як тяжко жити в ті похмурі дні, коли нема де серцю відпочити (М. Вор.).

в) Денис повернув голову туди, де мало бути його село, і довго вдивлявся в той бік (Гр. Тют.).

15. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним умови?

а) Як не буде птахів, то і людське серце стане черствим (М. Ст.).

б) Озимина така густа, що й перепел не пролізе (О. Гонч.).

в) Бачив уві сні село, де не був багато років (П. Гур.).

16. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним причини?

а) Готовий я зробити все для вас, аби не бачить вас в такім одчаї (Л. Укр.).

б) Все так же над озером мріє калина, де юність моя протекла (В. Сос.).

в) І не дивуй, що я прийшла зненацька (Л. Кост.).

17. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним часу?

а) Вигострю і виточу зброю іскристу, скільки достане снагимені йхисту (Л. Укр.).

б) Це був тільки сон, що ледь торкнувся пам'яті вустами (Л. Кост.).

в) Коли звалювали першого дуба – на хлопців дрібним холодним дощем бризнула роса (Г. Тют.).

18. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним міри і ступеня?

а) Я з тих країв, де в сині оболоні гарячі персні розкидає день (А. Мал.).

б) Було так тихо, нібито кожна стеблина пізнала тривогу і причаїлась (М. Хв.).

в) Душа моя розкрита для любові, як нива – для солодкого зерна (Т. Сев.).

19. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним умови?

а) У червневе надвечір'я хмари несподівано просвітлилися, ніби хто підбілив їх молоком (О. Дмитр.).

б) Червнева ніч розкинула свої зоряні шати над таємниче притихлим степом, що стелився до синього виднокругу (Н. Рибак).

в) Якщо кохаєш, знайдеш без адрес оцю хатину за морем снігу (Л. Кост.).

20. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним наслідку?

а) Білі каштани, світлі вогні, де б не бував я, любі мені (А. Мал.).

б)Він був майже поряд, за кущами, так що Юлі видно було його сильні руки (Г. Тют.).

в) Від колодязя, що стояв на вигоні між вербами, чувся брязкіт відер, жіночі голоси і веселий сміх дітей (Г. Тют.).

21. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним допусту?

а) Дарма що стояло тихе, сонячне безвітря, листя тріпотіло на деревах вздовж шляху (Ю. См.).

б) Після моркви висмоктував мед з тютюнових квітів і з квітів гарбузових, що росли під тином, пробував зелені калачики і білий мак (О. Довж.)

в) Куди голова задумала, то туди й ноги несуть (М. Ном.).

22. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним допусту?

а) Але картиною над картинами була картина страшного божого суду, що її мати купила за курку на ярмарку на страх лютим своїм ворогам – бабі, дідові і батькові (О. Довж.)

б) Хай небо з усіма громами обвалиться над тобою, проте ти не маєш права й подумать про розлуку зі своєю землею (М. Ст.).

в) Куди голова задумала, то туди й ноги несуть (М. Ном.).

23. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним допусту?

а) Там, де ти колись ішла, тиха стежечка зацвіла вечоровою матіолою, житом-долею світанковою (Б. Ол.).

б) І потім, скільки Тимко не озирався назад, ні одна з них не подивилася в його бік (Г. Тют.).

в) З того часу я почав тішити себе химерною думкою, що бездоганність людська є в більшій мірі ділом удачі й щастя, аніж наслідком чеснот (О. Довж.).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Варіант 1

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Після того, як луг покосять, знову трави ростуть в цвіту (В. Ткач.).

2. Я зі страхом відчуваю, як десь глибоко в душі зв'язується й росте вже знайомий, звіданий мною мулкий сум (Є. Гуц.).

3. Чайка квилить над морем тому, що хоче їсти, а не тужить за кимось (А. Мал.).

4. І жалем серце запеклось, що нікому мене згадати (Т. Шевч.).

Варіант 2

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Сад був залитий настільки чистим світлом, що дерева майже розчинилися у ньому (В. Шевчук).

2. Відколи пам'ятаю себе, я люблю вітряки, люблю посвисти їхніх крил, гудіня млинових жорен, і присвист, і зітхання ковша (М. Ст.).

3. Я з тих країв, де в сині оболоні гарячі персні розкидає день (А. Мал.).

4. Щоб жить – я всі кайдани розірву (П. Тич.).

Варіант 3

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього (М. Рил.).

2. Нема тепер таких річок, як ти була колись, Десно (О. Довж.).

3. У червневе надвечір'я хмари несподівано просвітлилися, ніби хто підбілив їх молоком (О. Дмитр.).

4. Коли ти любиш рідний край, гори, палай (М. Ворон.).

Варіант 4

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Життя і мрія в згоді не бувають і вічно борються, хоч миру прагнуть (Л. Укр.).

2. Хто в блакитному просторі засвітив чудові зорі, що горять у млі? (Г. Чупр.).

3. Тільки той ненависті не знає, хто цілий вік нікого не любив (Л. Укр.).

4. Не кричи «ау», доки не вийдеш з лісу (Нар. тв.).

Варіант 5

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Чи відомий вам такий психічний стан, коли за один рідний звук, один образ рідний ладен буваєш заплатити роками життя? (М. Коц.).

2. Живемо так, що доля одного переплітається з долею іншого (М. Том.).

3. Погода стояла тепла і сонячна, так щошибки на вікнах аж миготіли (Гр. Тют.).

4. Народ сам скує собі долю, аби тільки не заважали (М. Коц.).

Варіант 6

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Якби оті проміння золотії у струни чарами якими обернуть, я б з них зробила золотую арфу… (Л. Укр.).

2. Чий хліб їси, під того дудочку скачи (Нар. тв.).

3. Дівчата сміялися, мов золоті горішки розсипалися по клуні (Ю. Ян.).

4. Насправді стриму час не має, хоч важко це нам зрозуміть (Б.-І. Ант.)

Варіант 7

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Невесело на світі жить, коли нема кого любить (Т. Шевч.).

2. Дніпро влився в заокруглений лиман, наче вилазив з зелених густих очеретів (І. Неч.-Лев.).

3. Сонце стояло високо й світило так, що майже ніде у дворі не було тіні (М. В.).

4. Навіть того, чиє життя минає в небі, цей степ вражає своїм безмежжям, блиском, сліпучістю (О. Гонч.).

Варіант 8

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Ніхто не врятує тебе, якщо ти сам не врятуєшся власними силами (П. Загр.).

2. Вигострю і виточу зброю іскристу, скільки достане снаги мені й хисту (Л. Укр.).

3. І хто його зна, якудумку дума чумацький отаман в степусеред ночі? (М. Коц.).

4. Сад був залитий настільки чистим світлом, що дерева майже розчинилися у ньому (В. Шевчук).

Варіант 9

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Коли ми йшли удвох з тобою вузькою стежкою по полю, я гладив золоте волосся (Д. Павл.).

2. Як не буде птахів, то і людське серце стане черствим (М. Ст.).

3. Сонця виходять із своїх орбіт, щоб нас огріти у благій гостині (М. Зеров).

4. А над усім цим лісовим царством – небо, безкрає, що світить сонцем, дихає заморозками (Гр. Тют).

Варіант 10

Визначте тип підрядної частини, намалюйте лінійну схему речення.

1. Так тихо, спокійно в зелених берегах, що хочеться сісти на човен й поплисти (М. Коц.).

2. І жалем серце запеклось, що нікому мене згадати! (Т. Шевч.).

3. Готовий я зробити все для вас, аби не бачить вас в такім одчаї (Л. Укр.).

4. Як тільки ударить перший промінь сонця в мури, вони спалахнуть золотим пожаром (Л. Укр.).

БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ РЕЧЕННЯ

ТРЕНУВАЛЬНІ ТЕСТИ

1. Поставте пропущені розділові знаки, поясніть їх. Вкажіть відношення між предикативними частинами у складному безсполучниковому реченні.

1. Пригріло сонечко обсохла земля потягло орача в поле (М. Коц.)
2. Здобули волю відшукали долю (Нар. тв.).
3. Посієш впору збереш зерна гору (Нар. тв.).
4. Орлюк оглянувся навколо станції нема (О. Довж.)
5. Все бачив він на своєму віку все вистраждав і вистояв він нездоланний (В. Земляк)

2. Поставте пропущені розділові знаки, поясніть їх. Вкажіть відношення між предикативними частинами у складному безсполучниковому реченні.

1. Знав тільки одне за цей світ за рідну землю зумів би достойно вмерти (М. Ст.)
2. Повіяв вітер по долині пішла дібровою луна (Т. Шевч.).
3. З нього можна було писати лицарів богів апостолів великих учених чи сіятелів він годився на все (О. Довж.)
4. Було, сльозами набрякають очі вона ж сміється кутиками вуст (Л. Кост.)
5. Здушили сльози не виходь на люди болить душа не виявляй на вид (Л. Кост.).

3. Поставте пропущені розділові знаки, поясніть їх. Вкажіть відношення між предикативними частинами у складному безсполучниковому реченні.

1. Чурай Маруся винна ув одному вчинила злочин в розпачі страшному (Л. Кост.).
2. Коровайницями не мали права бути вдовиці або розведені лише особа щасливої подружньої долі допускалася до діжі (Л. Артюх).
3. Трапиться слово зрадливе геть його сину жени! (В. Сим.)
4. Скоро сонечко пригріє потечуть струмки темний гай зазеленіє зацвітуть квітки (О. Олесь).
5. Вдень почав танути сніг капали краплі з дахів (В. Сух.)

4. Поставте пропущені розділові знаки, поясніть їх. Вкажіть відношення між предикативними частинами у складному безсполучниковому реченні.

1. Був пізній вечір зійшов червоний місяць (Ю. Ян.)
2. Землі кланяйся низько до хліба будеш близько (Нар. тв.).
3. Не вчи плавати щуку щука знає цю науку (Нар. тв.)
4. Забудеш рідний край тобі твій корінь всохне (П. Тич.)
5. Я в давню істину увірував глибоко найбільша мудрість в простоті високій (В. Сим.).

5. Поставте пропущені розділові знаки, поясніть їх. Вкажіть відношення між предикативними частинами у складному безсполучниковому реченні.

1. Бувають дивні на землі діла серед зими черешня зацвіла (Д. Павл.)
2. День турботою почнеться все довкола усміхнеться (М. Синг.)
3. Сонце сховалося за гори в тихих вечірніх тінях закурилися гуцульські хатки (М. Коц.)
4. На годину спізнишся за рік не здоженеш (Нар. тв.).
5. Вона в житті зіткнулась з неприємністю хлопчина їй не відповів взаємністю (Л. Кост.).

СКЛАДНІ СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ

1. СПР З КІЛЬКОМА ПІДРЯДНИМИ

1. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. Я б не ступив на батьківський поріг, якби забув про долю Батьківщини, про те, що в серці змалечку зберіг (В. Гнатюк).

2. Чи може людина бути щаслива, якщо життя її перетвориться в бездушне споживання радощів, якщо вона не знає, який важкий, тернистий шлях веде до джерел цього потоку радощів... (В. Сух.).

3. Мова – зброя, якою ми служимо народові, що нас породив, вигодував і виховав (М. Рил.).

2. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. Так і хочеться писати про Карпати, про те, що Карпати зелені, що скачуть в Карпатах олені, що місяць розкидав себе по бескидах (М. Хоросн.).

2. Коли печалиться калина гарячим полум’ям душі, коли печалиться людина, – ти слово радості скажи (М. Синг.)

3. Ми пробігли чиюсь загароду, в якій стояли високі дуплянки, обминули озерце червоного проса, перехопились через струмок, що став тепер річкою, і опинилися на зарослому терном узліссі (М. Ст.).

3. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. У наспіх розчинений простір, де квіти і трави похилі, де жито під обрій хлюпоче, любов’ю палаючи, йду (М. Черн.)

2. Бува, навчають хлопчаків зелених, коли в життя виводять із осель, що справжнє щастя – то синиця в жмені... (Б. Ол.).

3. І тільки думки повертають тебе у минуле, у твої весни, у твої літа і зими, що пройшли над тобою хмарами чорними, хуртовинами, що світилися сонцем і вогнем пробивалися з землі (Г. Кривда).

4. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. Ти бачила море, коли воно тихе, коли воно спокоєм сонячним диха (М. Черн.)

2. Можливо, та сосна увійшла в моє життя тому, що саме з її вершини в житті виглянув свою долю, побачив ту велич і красу, яка стала в моєму житті вирішальною (Ю. Збан.)

3. У вічності, де світла струм тече, повільно крутяться колеса часу, що на верстаті золотому тче свій килим різнобарвний (Ю. Клен).

5. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. Я хочу жити так, щоб серце билось в такт з гарячим серцем рідного народу, щоб квітка й колосок, з криниць ясний ковток були мені не в борг, а в нагороду (В. Кузьменко).

2. Хто любить творити красу, той ніколи не буде байдужий до праці, бо всяка праця на благо людини – прекрасна (В. Сух.).

3. І скрізь, де генія сіяє слава, де світ новий підвівся із руїн, Франкові нашому – земний уклін! (М. Рил.).

6. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. Йому було шкода літа, що промайнуло, сонця, що вже помітно вихолоняло, шкода було степу, котрий стихав після гомону токів і пташиного раю (М. Рудь).

2. І плакав дощами осінніми війною обпалений дуб над тою, що вийшла з бою, яку від ворожої сталі не зміг захистити собою (В. Сок.).

3. Народе мій! Чим я тобі віддячу за все, що дав мені, чого навчив? (П. Дор.).

7. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. З того боку, з якого надійшов був прочанин, з'являються три жіночі постаті, що хутко і легко пересуваються, мов їм допомагають невидимі крила (Л. Укр.).

2. Все, що я вмію, все, що в серці маю, тобі, народе мій, тобі, тобі (П. Дор.).

3. Щасливий ти, коли чуєш, що даси людям хоча б маленький промінчик доброго сонця на землі... (І. Чендей).

8. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. Якщо ти людина, не називай людиною того, хто не дбає про народ (Нар. тв.).

2. Коли зграя залетить далеко і в тумані стане тихо, я зупиняюся і наслухаю, що робиться попереду (Гр. Тют.).

3. І чим глибше за горби поринало сонце, тим нижчою ставала заграва, вужчою вогняста смуга у воді понад лозами, наче хвилі ткали її кудись під берег (Гр. Тют.).

9. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. А Ярині так хотілось, щоб хтось побачив і витер її сльози, щоб хтось почув її гірке слово і відповів словом теплим, ласкавим (С. Скляр.).

2. Я тої думки, що не може бути творцем людина, яка не відчула музики слова (К. Гордієнко).

3. У кожної людини буває такий день, коли вперше радієш сонцю, коли вперше деревами тішишся (Д. Павл.).

10. Визначте тип підрядності у складнопідрядних реченнях з кількома підрядними. Накресліть схему кожного речення (лінійну або графічну).

1. Й полинові дні, й хмелем повиті повідходять за обрії часу, що з тобою разом пережиті, коли пили на двох одну чашу (А. Дущак).

2. Я бачив, що якоїсь іскри треба, щоб душі їх розжевріть, розпалить (І. Фр.).

3. Потім, як дійшли до повноліття, боронить готові були те, що найдорожче нам у світі, що в серцях гарячих ми несли (О. Ющ.).

2. СКЛАДНІ БАГАТОКОМПОНЕНТНІ РЕЧЕННЯ

1. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Машинерія твоя летить, аж гуде, вітер у вухах пересвистує, збоку собаки гавкають, на дзвініці дзвонять, перед тобою хати хитаються, підстрибують, уся земля іде обертасом, а ти, мов кум королю, розсівся на своїх ногах, щоб не так мерзли, і переганяєш дівчат або якогось страхополоха, з розгону врізаєшся у чиїсь санчата і м'ячем вилітаєш на сніг (М. Ст.).

2. Ходить вересень в селі, а літо в осені питає, де поділись журавлі (В. Китайгородська).

3. Сніг у полі побілішав, тепер проміння не тоне в госртій імлі, що насичувала повітря, не гасне в розстелених під ногами полотнах, що зараз нагадують молочні дзеркала й відображаються у високості, освітлюючи їх ще дужче (Є. Гуц.).

2. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Але ще важче, мабуть, було б уявити самим чумакам, що котрийсь із їхніх нащадків стане крилатим, літатиме в небі, стрибатиме вночі із парашутом з таких висот, де лютує мороз, в той час як земля дихає теплом повного літа і коники в траві сюрчать (О. Гонч.).

2. Співаю те, що в світі бачу, що в серце або в мозок впало, то засміюся, то заплачу, сміху немного, сліз немало (Б. Леп.).

3. Вогонь у печі палає і гугонить, а Маланка заплющує очі, і їй здається, що то шумить колосом нива і серп черкає по стеблу (М. Коц.).

3. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Ніхто в житті розполовинити не зможе нас, як віру з серця вийняти, де наш нуртує час (П. Осадчук).

2. Низькі чорні хмари, здавалися, стояли нерухомо, але по тому, як вони час від часу засмолювали негусті дрібні зорі і як ті зорі знову ненадовго з'являлися, Климко здогадувалися, що хмари біжать (Гр. Тют.)

3. Малишкова щирості сповнена пісня скорила і місто, й село, бо в ній не водичка солона чи прісна, а те, що на серці лягло (В. Лагода).

4. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Сніги зацвіли так, як іще не цвіли досі, і сяйво розквітлих снігів наче аж гримить нестримною радістю, і все довкола перейнялось її настроєм – дерево і пташка, протоптана до колодязя стежка і людина, що йде з відрами по воду (Є. Гуц.).

2. Я не можу, не можу спинити того, що, мов чорная хмара, на мене йде, що, мов буря, здалека шумить-гуде (І. Фр.).

3. Я славлю златокосу осінь, де смуток мій – немов рубін, у перстень вправлений; ще й досі не випав з мого серця він (М. Др.-Хм.).

5. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Люблю слова, що повнодзвонні, як мед, пахучі та п'янкі, слова, що в глибині бездонній пролежали глухі віки (М. Др.-Хм.).

2. Життя – найдорожчий скарб, який випадає ніби по лотерейному квитку, скарб цей треба вміти берегти, і тоді тобі відкриються такі таємниці, яких немає ніде, окрім нашої манюсінької планети (З журн.)

3. Хліб любить, щоб його шанували, щоб не розкидалися ним (Г. Кривда).

6. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Живе лиш той, хто не живе для себе, хто для других виборює життя (В. Сим.).

2. Ганьба і смерть тому, хто нападa, і вічна слава тим, хто не здається! (О. Підс.).

3. Слова – це крила ластівки, вона їх не почуває, але без них не може злетіти; маємо зробити все для того, щоб не згорнулися крила, щоб не обірвалася золота нитка, яка веде з давнини в наші дні (Ю. Мушк.).

7. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Світ рухає і зло, і жорстокість, але вони живуть лише через те, що живе любов (Ю. Мушк.).

2. Життя живе й прекрасне енергійною працею, життя не тягар, а крила, творчість і радість, а хто перетворює його в тягар, то в цьому він сам винен (З журн.)

3. Питають сосни, де я мешкаю, коли іду сумною стежкою (Д. Павл.).

8. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Летить життя моє, кружляє, і хто б його спинити міг, коли воно в цю мить лягає, як зжовклий лист, тобі до ніг (Л. Перв.).

2. Вітчизна моя починається з пісні, що мати співа, і з того, на що споконвіку ніхто не відніме права... (В. Колодій).

3. Мокрі, стомлені, але радісно осміхнені, ми входимо в ліс, бредемо струмком і вражено зупиняємось прямо в розбурханій воді: навпроти нас, за галявиною, веселка порозвішувала свої стрічки і в їхнім одсвіті діброва стала такою гарною, якою вона може тільки наснитися (М. Ст.)

9. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Коли ж обертаюсь я часом до криниці, з якої пив колись воду, до моєї білої привітної хатини і посилаю їм далеке благословення, я роблю ту лише помилку, яку робили і робитимуть, скільки й світ стоятиме, душі народні живі всіх епох і народів, згадуючи про незабутні чари дитинства (О. Довж.).

2. Де не буваєш, куди не глянеш, скрізь вже помічаєш сліди недавніх приморозків (Є. Гуц.).

3. Ми винуваті, що міліють ріки і лисинами світять береги, що десь духовні лупляться каліки і виростають наші вороги (В. Сим.)

10. Визначте тип складної синтаксичної конструкції, намалюйте її схему. Підкресліть головні і другорядні члени речення.

1. Так було тепло, самотньо і лячно у віковічній тиші, яку беріг ліс, що діти чули власне дихання, але вухо вперто ловило і побільшувало до найбільших розмірів всякий звук, що мусив жити у лісі (М. Коц.).

2. Як добре те, що смерті не боюсь я і не питаю, чи тяжкий мій хрест, що перед вами, судді, не клонюся в передчутті недовідомих верст, що жив, любив і не набрався скверни, ненависті, прокльону, каяття (В. Стус).

3. Були то звичайнісінькі слова втіхи, але, може, тому, що йшли вони від серця, і вчула в них мати щире вболівання за свого сина (О. Гонч.).

ЗРАЗОК ТЕСТІВ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Словосполучення якого рядка мають однакові відношення між головним і залежним словами?

1. Упорядкована територія, надрукований учора, поінформований про зміст, ознайомлений з текстом, вихований у дитбудинку.

2. Закоханість у педагогіку, натхненні обличчя, несподівана зустріч, потрібний для дослідження, вірність традиціям.

3. Сказати з ввічливості, жити в місті, пояснити дохідливо, залишатися вдома, знаходитися поблизу.

2. З'ясуйте, у якому рядку всі словосполучення означальні (за відношенням між головним і залежним словами).

1. Колос пшениці, відкриття Ціолковського, книга товариша, перемога народу, виступ лектора.

2. Укладання словника, довір'я до людини, читання повісті, гострота почуттів, слово художника.

3. Виготовлення стендів, мужність Лесі Українки, прагнення до щастя, велике значення.

3. Укажіть рядок із вербальними словосполученнями.

1. Підписано до друку, відправлено поштою, зацікавити розповіддю, можливість виконати.

2. Неодноразово перечитувати, по-справжньому вірити, підписано директором, подорожуючи Україною, з любов'ю ставитися.

3. Бажати щастя, готовий до заняття, зданий достроково, закінчити до зими, вразити красою.

4. У якому реченні складений підмет виражений нерозкладним словосполученням з вибірковим значенням?

1. І хто з вас впав, – той знову оживе. Той знову оживе в народній згадці вдячній (М. Бажан).

2. Десятки рук вже підхопили кожного з нас (Ю. См.).

3. Кожен стояв біля свого деревця... (М. Чабан.)

5. Знайдіть речення, в якому підмет виражений нерозкладним словосполученням з метафоричним значенням.

1. А в синім небі Чумацький шлях показує дорогу (О. Довж.).

2. Настане золотий вік. Минуло «Бути чи не бути» (В. Сос.).

3. Над заводом – задуманий дим, під очима – фіалки утоми (В. Сос.).

6. У якому реченні підмет виражено інфінітивом, а іменну частину присудка – прислівником?

1. Щастя – це коли трудно (М. Чабан.).
2. Жити на землі – не просто, звісно (В. Кобець).
3. Відчувати в окопі живу душу біля себе – це щастя (О. Гонч.).

7. У якому реченні простий дієслівний присудок ускладнений часткою?

1. На Музичука написали, що вбитий, а він візьми й прийди (Є. Гуц.).
2. От, здається, ти зайдеш і сядеш тихенько до столу (Є. Летюк).
3. І я сів писати статті (Ю. См.).

8. Виберіть речення, в якому складений підмет виражений нерозкладним словосполученням із значенням сумісності.

1. І ми з Віктором мовчки киваємо головами – згода (М. Чабан.).
2. Мотря та Софія місили тісто, порались коло печі (М. Коц.).
3. Петро з старостами сидів на лаві (М. Коц.).

9. Знайдіть серед наведених речень неповне з простим дієслівним присудком.

1. Очі – міра, душа – віра, совість – порука (Нар. тв.).
2. Платня нічого – краща, ніж по інших сторонах (М. Коц.).
3. Нічого в цьому році озимина, а ярі стоять зеленою рікою (М. Ст.).

10. Визначте, у якому рядку речення має складний присудок.

1. Без всіх земних красот земля була б людиною красива (Є. Летюк).
2. Весна стояла сонячна й дощова – сподівалися на врожайний рік (Ю. См.).
3. Сумління – найкращий попередник (Нар. тв.).

11. Вкажіть, у якому рядку подано речення з ускладненим складеним дієслівним присудком.

1. Ліси прикрашають землю... Вони вчать людину розуміти прекрасне (А. Ч.).
2. Золотих не хочу лаврів, з ними щастя не здобуду (Л. Укр.).
3. Хіба за мою щирість ви могли б перестати поважати мене? (В. Гжиц.)

12. Знайдіть речення із складеним іменним присудком, у якому наявна дієслівна зв'язка.

1. Пустити непевного чужинця – необачно (Л. Укр.).
2. Ранок був сонячний і чудовий (Ю. См.).
3. Яке це багатство – уміти зрозуміти іншого, уміти подати руку допомоги (Р. Іванч.).

13. Знайдіть речення, у якому інфінітив не входить до складу дієслівного складеного присудка.

1. «Розпрягайте» і «Поїхав за Десну» не зуміє онук заспівать (С. Реп'ях).

2. Ковалів – людина обережна, він не буде пускати слів на вітер (М. Чабан.).

3. Хто кращу пісню скласти зуміє, той з вас ніколи не постаріє (П. Синг.).

14. У якому реченні іменна частина присудка виражена дієприкметником?

1. Небо чисте, фіолетово-біле, по ньому гуляють золоті зблиски не потьмареного хмарами сонця (М. Чабан.).

2. Ніч була морозяна, і чорна земля під ногами лунко дзвеніла (Ю. См.).

3. Повітря було насичене вологою, терпкими запахами оживаючого коріння і молодого листя (М. Чабан.).

15. У якому реченні іменна частина присудка виражена займенником?

1. Я – рядовий лиш, я – солдат, розвідник тих, вже близьких, далей (Р. Братунь).

2. Він був якийсь час депутатом райради (А. Гол.).

3. І я не я, і ти мені не ти (Л. Кост.).

16. У якому реченні додаток виражено неозначеною формою дієслова?

1. Нас не зламати, не збороти, гримить звичайним кроком путь... (В. Сос.).

2. Боярине, прошу зажити з нами хліба-солі (Л. Укр.).

3. Нікому не зламать крицеві наші крила (В. Сос.).

17. У якому реченні неузгоджене означення виражене прислівником?

1. Свіча ніколи рівно не горить (Т. Сев.).

2. Гори на тлі передзахідного сонця – продовжена мить тривання (Б. Кр.).

3. Карлос вибрав шлях направо, Гвідо вибрав шлях наліво (Л. Укр.).

18. Виберіть речення, в якому є обставина умови.

1. Життя не кінчається смертю, якщо залишається сад (В. Терен).

2. Якби не ти, у кого я б взяла для лету – крил, сміливості – для кроків? (Т. Сев.)

3. І в мороз не сковує нас крига, обрії наповнені теплом... (В. Бичко)

19. Визначте, у якому реченні інфінітив виконує функцію обставини мети.

1. Нам треба вчити людину дорожити життям – дорожити людиною, берегти людину, оберігати життя (В. Сух.).

2. Злили серця свої в одно ми всі, щоб діяти й творити (В. Сос.).

3. Сава біжить до майстерні взяти потрібні запасні частини для потерпілого трактора.

20. У якому реченні означення виражене родовим відмінком?

1. Правди в брехні не розмішуй, не ганьби все підряд без путтяˆ (В. Сим.).

2. Він є володарем планети (В. Сос.).

3. Ми в світ прийшли успадкувати славу, діла, і думи, й чесні мозолі, батьків велику полум'яну справу, що захистила правду на землі (В. Сим.).

21. У якому з наведених речень означення виражене нерозкладним словосполученням?

1. Сад – то спів веселих птахів і сумних вітрів (Л. Дмитерко).

2. В кінці села, коло самої Роставиці, стояла хата старого Петра Джері (І. Н.-Л.).

3. Роман – людина ніжної і сумирної вдачі (О. Гонч.).

22. Знайдіть речення, в якому наявна прикладка.

1. І задзвонили над джмелями дзвінки-дзвіночки лісові (М. Вінгр.).

2. Підростає людина, вимовляє перше чарівне слово «мама», робить перші кроки в житті (З. Воскр.).

3. Життя – не прогулянка, не забава, а важка праця (І. Цюпа).

23. З'ясуйте, у якому реченні сполучення «з + орудний відмінок» виконує функцію додатка?

1. Наступного дня Блаженко з Хаєцьким справді звідкись привели Чернишеві вороного (О. Гонч.).

2. Міст, перегорівши, з гуркотом повалився в воду (О. Гонч.).

3. Вперше з казкою, із легендою там зустрітись мені довелося (В. Швець).

24. У якому з речень сполучення *«від* + родовий відмінок» виконує функцію обставини причини?

1. Твої коси від смутку, від суму вкрила позолоть... (П. Тич.).

2. Не вимагай від рідних неможливого (В. Сух.).

3. Я вже давно відійшов від справ державних, маю свої власні клопоти (П. Загр.).

25. Визначте, у якому реченні наявна обставина часу.

1. Акації стояли саме в цвіту, заквітчані безліччю білих китиць (І. Неч.-Лев.).

2. Скільки літ пролетіло... (М. Синг.).

3.І жити я хочу сто літ, і радість не змірять мою, що я народився на світ у цім неповторнім краю.

26. У якому реченні неозначена форма дієслова виконує функцію означення?

1. Вчора був даний по радіо сигнал починати масову сівбу (Ю. Бедзик).

2. Яке то щастя – свій народ у світлі бачити (Д. Павл.).

3. Як гарно вернутись по довгій дорозі додому (Т. Сев.).

27. У якому реченні додаток виражений іменником в орудному відмінку?

1. Щось нове ожило в мені, сповнило енергією все молодече тіло (Ю. Зб.).

2. Хай стане святом кожний будень для ратая і для співця (В. Колодій).

3. Поет всюди залишається господарем свого настрою (О. Гонч.).

28. Вкажіть, у якому реченні наявна обставина місця (напрямку руху).

1. Був Карналь присутній при старті космічної ракети на Байконурі, ходив по царських палатах (П. Загр.).

2. З лівого берега невпинно прибували десантники (О. Гонч.).

3. Верховини гір стояли кругом, схожі на фантастичні льодовики (О. Гонч.).

29. Виберіть інфінітивне речення:

1. Мало прожити життя – треба життя зрозуміти (Є. Плуж.).

2. В славі та чи в неславі – страшно зустріти смерть (Б. Ол.).

3. Народи всього світу говорять: – Ні! Не буть війні! (П. Дор.).

30 Визначте означено-особове односкладне речення.

1. В палітрі щастя любові колір не так вже й часто розпізнають (Т. Сев.).

2. У стремлінні до влади й кар'єри губим небо ясне, голубе… (С. Реп'ях).

3. Діалогу не відбулося, і печалі ніхто не втишив (Т. Сев.).

31. Знайдіть неозначено-особове односкладне речення.

1. Всі кажуть: кохання – дарунок долі. Якої долі? Доброї чи злої? (Ю. Мушк.).

2. Прощатись не будемо. Просто так: – До побачення, друже і брат! (Б. Ол.).

3. Ще до війни на обласній нараді преміювали батька за сівбу (В. Бровч.).

32. Знайдіть узагальнено-особове односкладне речення.

1. Чого б ти не навчав, будь лаконічним (З час.).
2. Вчи дитину не штурханцями, а хорошими слівцями (Нар. тв.).
3. Мені люди казали, і я кажу (Нар. тв.).

33. Визначте безособове речення.

1. Юрковичу не треба було нікуди поспішати (Д. Бедзик).

2. Цвітуть яблуні. Сонце вже встало і золотить повітря (М. Коц.).

3. Тік-так…тік-так…І в цьому вся трагічність (Л. Кост.).

34. Знайдіть вказівне номінативне речення.

1. Ось уякийчасподали ми, товариші, руку набратство, натовариство (О. Довж.).

2. Ось мати. На руках дитина плаче (В. Швець).

3. «Так ось ти який, Маковею!» (О. Гонч.).

35. Визначте, у якому безособовому реченні головний член виражений безособовим дієсловом.

1. В хаті стало тихо (М. Коц.).
2. Вже ледь світало (Л. Кост.).
3. Світає світ в терновому галуззі (Л. Кост.).

36. Знайдіть номінативне емоційно-оцінне речення.

1. Навколо – тиша (М. Коц.).
2. В снігу калина біля тину – початок білої картини (В. Бровч.).
3. Яка земля! Яка велика доля! Які дороги поколінь (М. Нагниб.)

37. Знайдіть неповне речення.

1. Журитися не варто (С. Криж.).
2. Скучив за степом, скучив за лугом (В. Стус).
3. Кажуть, що розлука забира любов… (Г. Донець).

38. Знайдіть еліптичне речення.

1. Та серце ж не камінь (М. Івас.).
2. Чуже бачить, а свого не помічає (Нар. тв.).
3. Найважче виривать бур'ян. Не вирвеш – захаращить лан.

39. Виберіть речення з обставиною часу.

1. Нема спочину думі хлібороба, допоки сонце й люди на землі (В. Кузьменко).
2. Не бійся досвітньої мли, – досвітній огонь запали, коли ще зоря не заграла (Л. Укр.).
3. Він народився погожої осені, тоді, як на обрії серпень пливе (М. Рил.).

40. Виберіть речення, в якому іменна частина присудка виражена прикметником.

1. Різні бувають сприйняття – раптові, запізнілі (Є. Божик).
2. Були тут люди вищої краси (Б. Ол.).
3. В борні за мир наш труд є зброя (В. Сос.).

41. У якому реченні присудок виражений неозначеною формою дієслова?

1. Жити означає любити (Ю. Мушк.).
2. Вибиватися у люди – справа зовсім не проста (П. Синг.).
3. Настя положила зарік якнайчастіше навідуватися до хрещениці (П. М.).

42. Виберіть речення, у якому простий дієслівний присудок виражений фразеологізмом.

1. Ніяк не йняв віри Грицько... (А. Гол.)
2. Нас пригоди спинити не в силі (П. Граб.).

3.1 не хотіла душа тому віри йняти (А. Гол.).

43. Знайдіть речення із складеним іменним присудком, у якому наявна дієслівна зв'язка.

1. Я людей порівняв би з птицями (Є. Лет.).

2. Висоти тоді лиш вважаються взятими, коли їх вершини вінчаються прапором (Є. Лет.).

3. Стояв би тут і слухав дотемна невгавний вітру спів: весна, весна, весна (В. Мисик).

44. Вкажіть, у якому рядку подано речення із складеним дієслівним присудком.

1. З літами, що там не кажіть, стаєш куди мудрішим. Нехай мені і не щастить, аби щастило іншим (О. Підс.).

2. Аж ось стали хмарки збиратися (Г. Кв.-Осн.).

3. Життя Лесі Українки, її образ здається легендою (Р. Лубк.).

45. У якому реченні іменна частина присудка виражена знахідним відмінком?

1. Але що то були за люди! (Ю. См.)

2. Олекса фізик за освітою (Р. Іванч.).

3. Дома, в Галичині, він за вчителя був (А. Гол.).

46. У якому з наведених речень сполучення «з + орудний відмінок» виконує функцію означення?

1. Мова – одна з основних ознак нації (З час.).

2. Черниш ніколи й не думав, що він так спокійно сприйме першу зустріч з ворогом лице в лице (О. Гонч.).

3. Сірі, глибоко запалі очі майора раз у раз звертались до Черниша, уважно оглядаючи його чорний, з полиском, курсантський йоржик (О. Гонч.).

47. Виберіть речення, в якому неозначена форма дієслова виконує функцію обставини мети.

1. Кухар набрав води в ночви і поніс до кухарського куреня готувать вечерю (І. Неч.-Лев.)

2. Запропонували подати план роботи Павлиської школи, з тим щоб згодом опублікувати його.

3. Нам угору йти в шуканні суті, а не скніти в теплому кублі, щоб не бути, щоб лишень не бути зайвими людьми на цій землі (О. Сен.).

48. У якому реченні інфінітив виконує функцію додатка?

1. А люди – володарі степу, задумали виростить сад (В. Терен).

2. Змалку треба шанувати рідну мову, навчаючись від батька й матері, від дідуся й бабусі отого мовного багатства (І. Цюпа).

3. Хто навчив нас звеличить у кожній людині Людину, виміряти трудом кожен крок до ясної мети?

49. Вкажіть речення з обставиною часу (із значенням міри часу).

1. З літечка в осінь пором відпливає старенький (Т. Сев.).

2. Від Троянівки до Вовчої долини – сім кілометрів (Гр. Тют.).

3. Утомивсь поет від праці, третій день лежить в недузі (Л. Укр.).

50. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним означальним?

1. Після того, як луг покосять, знову трави ростуть в цвіту.

2. Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього.

3. Я з тих країв, де в сині оболоні гарячі персні розкидає день.

51. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення «*Хай вітер знамена колише й співають в садах солов'ї!*»:

1. Речення мають спільну частину складного речення.

2. Обидва речення є спонукальними, питальними або окличними.

3. Обидва речення є називними або безособовими.

52. Знайдіть зайве складнопідрядне речення (за видом підрядної частини).

1. Уночі був приморозок, бо суха трава біліла від інею.

2. І жалем серце запеклось, що нікому мене згадати!

3. Сад був залитий настільки чистим світлом, що дерева майже розчинилися у ньому.

53. Визначте тип підрядності у складнопідрядному реченні «*Я світ увесь сприймаю оком, бо лінію і цвіт люблю, бо рала промінні глибоко урізались в мою ріллю*»:

1) однорідна супідрядність;

2) неоднорідна супідрядність;

3) послідовна підрядність;

54. Визначте загальний тип складного багатокомпонентного речення: *Вогонь у печі палає і гугонить, а Маланка заплющує очі, і їй здається, що то шумить колосом нива і серп черкає по стеблу*:

1) складнопідрядне речення з кількома підрядними;

2) складне речення із сурядністю і підрядністю;

3) складне речення із сполучниковим і безсполучниковим зв’язком.

55. У якому реченні з прямою мовою є пунктуаційна помилка?

1. «Це я бур’ян?! – засміявся Віктор. – І який же саме?.. Лопух чи осот? Чи ще там якісь є бур’яни...» (І. Цюпа).

2. «То моя тітка Василина, – одразу прояснилось обличчя Люби, – Вона так гарно вміє співати й виводити» (М. Ст.).

3. Той усміхнувся і сказав, ще молодий, а вже був поліглот: «Моє ім’я нічого вам не скаже. Я мандрівник. І звуся Геродот» (Л. Кост.).

56. Виділені слова є однорідними присудками в реченні:

1. День був **ясний**, **сонячний** і **теплий.**

2. Гори вкриваються **позолотою** й **блиском**.

3. В саду цвіли **бузина** та **калина**.

57. Перед однорідними членами речення слід поставити двокрапку, а після них – тире в реченні:

1. Наче в кошмарному сні, він втратив усе щастя, радість, спокій.

2. Насправді ж музика – це все і спів, і чистота, і птахи ці, і хмаровиння.

3. Підручні гетьмана Перебийніс, Богун, Нечай теж були добре відомі всім.

58. Поширене означення не відокремлюється комами в реченні:

1. Лукаш зачарований музикою лісу зупинився на галявині.

2. Осінній ліс осяяний вранішніми променями сонця здавався казковим.

3. І дощами вмиті журавлі в блакиті відлітають у тривожний дальній шлях.

59. Речення із вставним словом:

1. Кажуть, у мене нема знайомих в Кишиневі.

2. Люди кажуть: «Учись до старості».

3. Кажуть, що всяке трапитись може на довгім віку.

60. Тире між підметом і присудком слід ставити в реченні:

1. Небо як склепіння матове.

2. Місто маленьке, обивательське.

3. Вірний приятель то найбільший скарб.

61. Складносурядним є речення:

1. Я так люблю зимові вечори в людському домі, де зростають діти.

2. Здобути волю – то мій рай.

3. Лиш у труді живе людина, а без труда її нема.

62. Тире слід поставити між частинами безсполучникового складного речення:

1. З усього відчувала сьогодні має статися щось важливе.

2. Танцюють зорі на мороз чималий показують.

3. У гаю, гаю вітру немає місяць високо зіроньки сяють.

63. У котрому реченні правильно відокремлено означення?

1. Та серце вірить, повне прохолоди, дитячим неосіннім холодам (М. Рил.).

2. Благодатний, довгожданий, дивним сяйвом осіянний золотий вечірній гість впав бадьоро, свіжо, дзвінко на закурені будинки (М. Рил.).

3. З очеретів чутно голос сопілки ніжний, кучерявий (Л. Укр.).

64. У котрому реченні неправильно відокремлено поширене означення?

1. А колос, викупаний сонцем, вклоняється ниві (М. Ст.).

2. Витіпаний довгою хворобою Григорій посміхнувся жовтогарячими, наче з вільхової кори вирізаними устами (М. Ст.).

3. Вийди, коханая, працею зморена, хоч на хвилиночку в гай (М. Стар.).

65. У котрому реченні неправильно відокремлена обставина?

1. Вона сиділа замисливши (Ю. Ян.).

2. Я дивлюсь на морські береги, які відпливають в глибоку далечінь, і, схиливши голову, думаю про всіх трудівників нового моря (О. Довж.).

3. Над луками, залитими квітневою повінню, холонув оранжевий вечір зануривши в мілкі прибережки далеке полум'я хмар (Гр. Тют.).

66. Вкажіть рядок із вставними компонентами, що вказують на послідовність викладу думок.

1. Безперечно, безсумнівно, звичайно, природно.

2. Власне, правда, щоправда, на жаль.

3. По-перше, наприклад, до речі, зокрема.

67. Визначте тип відношень між однорідними членами у реченні: ***Не тільки-бо врочисті, а й тривожні мотиви зродить жнив'яна пора*** (М. Братан)**.**

1. Приєднувальні.

2. Градаційні.

3. Протиставні.

68. Структура якого речення ускладнена відокремленою прикладкою із сполучником як?

1. О, ти зі мною був бадьорим, як лікар у розмові з хворим (Д. Павл.).

2. І знову степ як щедрий вулик, і сяє золото хлібів (Л. Рубан).

3. Як рибалка, я повинен бути людиною поважною і розсудливою (Ю. Зб.).

69. Визначте, структура якого речення ускладнена однорідними звертаннями.

1. Печаль і гордість, повніть моє слово... (М. Нагн.).

2. Орачу мій, господарю великий, гостило в тебе сонце за столом... (М. Ст.).

3. Луги, луги, пропахлі сіном прілим, чи ви мене впізнали, земляка? (В. Сим.)

70. Назвіть основну умову відокремлення означення у реченні: ***Покинута людьми на довгі дні, дорога помирає в бур'яні*** (Д. Павл.).

1. Постпозитивне розташування по відношенню до означуваного слова.

2. Ускладненість основного змісту обставинними відтінками значення.

3. Ступінь поширеності відокремленого члена.

71. Структуру якого речення ускладнено однорідними означеннями?

1. Вода була холодна, пахуча, смачна, ніби березовий сік (І. Цюпа).

2. Здавалося, швидка, поспіхом, двохвилинна розмова тривала довго-довго і почалась – не пригадати коли (Ю. См.).

3. Хлопці сиділи похнюплені, ображені (В. Козач.).

72. У якому реченні допущено пунктуаційну помилку при виділенні звертання?

1. О поле, й дорога, і річка, й узлісся зелене! Ви в серці у мене (Л. Перв.).

2. О незвичайна, чародійна мово, хоч пронеслася молодість громово, твій звук у мене в серці не затих (Д. Павл.).

3. Гей ви далі солов'їні, давні весни сині, – одцвіли ви, облетіли цвітом на калині (І. Гонч.).

73. Вкажіть, у якому реченні дієприслівниковий зворот виконує функцію обставини умови.

1. Усміхаючись, роздивляючись на всі боки, вийшла Люба на край лісу (В. Бабляк).

2. Прославши скатерті при обелісках, своїх солдатів поминають вдови (Л. Кост.).

3. Не піймавши на крадіжці, не кажи, що злодій (Нар. тв.).

74. У якому реченні дієприслівниковий зворот виконує синтаксичну функцію обставини причини?

1. Не розбурхавши сестер, він не увійде в свою палату (М. Хвил.).

2. Знаєш приказку: давши слово – держись! (А. Гол.).

3. І передчуваючи велику користь, Сафар радісно всміхався (З. Тулуб).

75. Знайдіть речення з однорідними підметами.

1. Під літнім широченним небокраєм мене стрічають друзі і знайомі... (А. Мал.)

2. Тихі води дніпрові я стрічав у дорозі, сині хмари, діброви, спілі ранки та грози (А. Мал.).

3. Праця людини – окраса і слава, праця людини – безсмертя її (В. Сим.).

76. Знайдіть речення, у якому допущено пунктуаційну помилку.

1. І, мабуть, усі ми тоді почували себе молодими дивлячись на вічно молоду «Енеїду» і «Наталку Полтавку» (Б. Леп.).

2. О, щастя безмежне єднатися з бурею світу, топтати цю землю, рясними дощами политу... (Л. Перв.).

3. І ранній місяць, свіжий і дворогий, над головою в тебе зупинивсь (С. Гал.).

77. Визначте причину відсутності коми між частинами складносурядного речення: *Нехай серця не знають супокою і хай обганяють мрії часу біг!* (В. Сим.**)**

1. Речення мають спільні другорядний член, вставне слово або частку;

2. Речення мають спільну частину складного речення;

3. Обидва речення є спонукальними, питальними або окличними.

78. Визначте тип підрядності у складнопідрядному реченні з кількома підрядними: *Мова – зброя, якою ми служимо народові, що нас породив, вигодував і виховав* (М. Рил.).

1) однорідна супідрядність;

2) послідовна підрядність;

3) підрядність мішаного типу.

79. Визначте загальний тип складного багатокомпонентного речення: *Ганьба і смерть тому, хто нападa, і вічна слава тим, хто не здається!* (О. Підс.).

1. Складнопідрядне речення з кількома підрядними;

2. Складне речення із сурядністю і підрядністю;

3. Складне речення із сполучниковим і безсполучниковим зв’язком

80. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним означальним?

1. Чайка квилить над морем тому, що хоче їсти, а не тужить за кимось (А. Мал.).

2. Чи відомий вам такий психічний стан, коли за один рідний звук, один образ рідний ладен буваєш заплатити роками життя? (М. Коц.).

3. Тільки той ненависті не знає, хто цілий вік нікого не любив (Л. Укр.).

81. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним займенниково-означальним?

1. Довго стояли мовчки, вдивляючись у чарівне сріблясте озеро, що вже починало вкриватися серпанком сивого туману (В. Гжиц.).

2. Ніхто не врятує тебе, якщо ти сам не врятуєшся власними силами (П. Загр.).

3. А хто стрічався на шляху зо мною, того з щирим серденьком вітала (Л. Укр.).

82. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним мети?

1. І тільки при людях, мабуть, дерева тремтять від жаху, бо кращих із них поведуть ні за що ні про що на плаху (Л. Кост.).

2. Немає в світі бурі, щоб огонь могла задути вічний та правдивий (І. Коч.).

3. Криниці затінювались, мріяли ночами, щоб колихати у своїх лонах небесні оріони (Гр. Тют.).

83. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним з'ясувальним?

1. Я їду туди, де мене чекає вільний степ, тихі, задумливі озера, пісні на чумацьких дорогах і сміх безтурботних селянок (М. Хвил.).

2. І стежечка, де ти ходила, колючим терном поросла (Т. Шевч.).

3. Сниться йому, наче виміняв на ярмарку гнідого жеребця і веде додому (Гр. Тют.).

84. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним мети?

1. І хто його зна, якудумку дума чумацький отаман в степусеред ночі? (М. Коц.).

2. Сонця виходять із своїх орбіт, щоб нас огріти у благій гостині (М. Зеров).

3. Із голубого неба долітав повний жалю журавлиний клич, який то гучнів, то завмирав (Г. Тют.).

85. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним місця?

1. Готовий я зробити все для вас, аби не бачить вас в такім одчаї (Л. Укр.).

2. Все так же над озером мріє калина, де юність моя протекла (В. Сос.).

3. І не дивуй, що я прийшла зненацька (Л. Кост.).

86. Яке із запропонованих речень є складнопідрядним із підрядним міри і ступеня?

1. Так тихо, спокійно в зелених берегах, що хочеться сісти на човен й поплисти (М. Коц.).

2. Як тяжко жити в ті похмурі дні, коли нема де серцю відпочити (М. Ворон.).

3. Денис повернув голову туди, де мало бути його село, і довго вдивлявся в той бік (Гр. Тют.).

87. Визначте, у якому реченні пропущено кому при відокремленій обставині.

1. Сагайдак напнувшись плащ-палаткою, сидів, не втручаючись у розмову (О. Гонч.).

2. Дмитро, дужий, стікаючи живими струмками, вскакує в ріку (М. Ст.).

3. Жінка заметушилася, наводячи порядок (М. Ст.).

88. Знайдіть зайве складнопідрядне речення (за видом підрядної частини).

1. Після того, як луг покосять, знову трави ростуть в цвіту (В. Ткач.).

2. Відколи пам'ятаю себе, я люблю вітряки, люблю посвисти їхніх крил, гудіння млинових жорен, і присвист, і зітхання ковша (М. Ст.).

3. Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього (М. Рил.).

89. Визначте тип підрядності у складнопідрядному реченні: *Навіть далекий вогник на хуторі біля містка теж здається мені зорею, що стала в чиємусь вікні, щоб радісніше жилося добрим людям*:

1) однорідна супідрядність;

2) неоднорідна супідрядність;

3) послідовна підрядність;

90. У якому реченні з прямою мовою є пунктуаційна помилка?

1. Питаю: «А хто ж така?» – «Я Альта!», – тонесенько плаче ріка (Л. Кост.).

2. «Диви, дива! – дивується трава. – Він кам'яний, а з ним іде жива!» (Л. Кост.).

3. І засміялась провесінь: «Пора!» (Л. Кост.).

91. Виділені слова є однорідними присудками в реченні:

1. Хтось **бере** рушницю і **йде** в ліси полювати зайця.

2. Дощ січе **воду**, **камінь.**

3. **Минають** роки і сторіччя, **відходять** у небуття покоління людей.

92. Перед однорідними членами речення слід поставити двокрапку, а після них – тире в реченні:

1. В лісі не було нічого ані грибів, ані ягід, ані черешень.

2. Все навкіл і трави, і дерева, і кущі наче завмерло.

3. Обізвалась трава головами тисячі своїх жильців коників, метеликів, жуків.

93. Поширене означення не відокремлюється комами в реченні:

1. Село зачароване зоряним небом хороше синіє розкиданими хатками.

2. Хвилювалося розбуджене весняним вітерцем жито.

3. Переповнений любов'ю я відкрив кохання книгу.

94. Тире між підметом і присудком слід ставити в реченні:

1. Старість не радість.

2. Земля мов казка.

3. Відчувати в окопі живу душу біля себе це справжнє щастя.

95. Складносурядним є речення:

1. Так по землі приходять весни і по грозі сіяє синь.

2. Навколо стояла така тиша, що чути було золотий дзвін переджнивності.

3. Вода ума не мутить тай голови не смутить.

96. Тире слід поставити між частинами безсполучникового складного речення:

1. Не вчи плавати щуку щука знає цю науку.

2. Так вже склалось все життя плямисте.

3. Любов і надія не в зорях, не в морі між людьми поради питати!

97. Складним є речення:

1. Почали гукати деркачі, перепел, бугай, ще якась птиця.

2. Якось восени я йшов полем і побачив на великому лузі багато лелек.

3. Вода, яка скоро збігає, отрути не лишає.

98. У котрому реченні допущена помилка при відокремленні поширеної обставини?

1. Пожар червоний бився на виднокрузі, віщуючи прихід нового дня (А. Мал.).

2. Важко кидати землю, не залишивши на ній доброго сліду (І. Цюпа).

3. Тільки Себастіянів батько стоячи посеред хати, не співав (М. Ст.).

99. Серед наведених прикладів знайдіть вставлене речення.

1. То жінка та, хорунжого чи сотника, що під стовпом лежала нежива (Л. Кост.).

2. Література, за висловом письменника, наповнює ідеї плоттю й кров'ю (І. Цюпа).

3. А я хвилинку виберу, скажу про командира (отак за першим спогадом і другий виплива) : людина він обкурена, душа у нього щира... (А. Мал.)

100. Визначте речення з уточнювальною відокремленою обставиною.

1. Терпи, терпи, – терпець тебе шліфує, сталить твій дух – отож терпи, терпи (В. Стус). 2. Рано, разом з сонцем, прокинулась і Харитя (М. Коц.).

3. Ви запевняли, що я забуду і ті хвилини, і ті слова (Т. Север.).

Список умовних скорочень

Б.-І. Ант. – Б.-І. Антонич
П. Абр. – П. Амбросій
В. Бабл. – В. Бабляк
В. Баз. – В. Базилевський
Г. Біл. – Г. Білоус
Є. Бож. – Є. Божик
Р. Брат. – Р. Братунь
В. Бровч. – В. Бровченко
В. Васил. – В. Василашко
С. Вас. – С. Васильченко
В. Виннич. – В. Винниченко
О. В. – Остап Вишня
М. Вінгр. – М. Вінграновський
М. В. – Марко Вовчок
М. Ворон. – М. Вороний
П. Вор. – П. Воронько
З. Воскр. – З. Воскресенська
С. Гал. – С. Галябарда
К. Герас. – К. Герасименко
В. Гжиц. – В. Гжицький
М. Гірн. – М. Гірник
Л. Гл. – Л. Глібов
С. Голов. – С. Голованівський
А. Гол. – А. Головко
О. Гонч. – О. Гончар
І. Гончар. – І. Гончаренко
В. Горб. – В. Горбачук
Б. Грінч. – Б. Грінченко
П. Граб. – П. Грабовський
М. Груш. – М. Грушевський
В. Губ. – В. Губарець
О. Гур. – О. Гуріненко
Є. Гуц. – Є. Гуцало
А. Дем. – А. Демиденко
Л. Дм. – Л. Дмитерко
Ю. Дмитр. – Ю. Дмитренко
О. Довж. – О. Довженко
О. Донч. – О. Донченко
П. Дор. – П. Дорошко
М. Др.-Хм. – М. Драй-Хмара
І. Жил. – І. Жиленко
С. Жур. – С. Журахович
П. Загр. – П. Загребельний
Л. Заб. – Л. Забашта
В. Зах. – В. Захарченко
Ю. Збан. – Ю. Збанацький
С. Йов. – С. Йовенко
Р. Іван. – Р. Іваничук
О. Іван. – О. Іваненко
Р. Іванч. – Р. Іванченко
М. Івас. – М. Івасюк
А. Кац. – А. Кацнельсон
Г. Кв.-Осн. – Г. Квітка-Основ'яненко
В. Кит. – В. Китайгородська
О. Коб. – О. Кобилянська
В. Козач. – В. Козаченко
В. Кол. – В. Колодій
Т. Колом. – Т. Коломієць
О. Копил. – О. Копиленко
Л. Кост. – Л. Костенко
В. Кор. – В. Коротич
І. Котл. – І. Котляревський
М. Коц. – М. Коцюбинський
С. Криж. – С. Крижанівський
Є. Крот. – Є. Кротевич
Б. Леп. – Б. Лепкий
Є. Лет. – Є. Летюк
Д. Луц. – Д. Луценко
М. Лих. – М. Лиходід
Р. Лубк. – Р. Лубківський
Ф. Мал. – Ф. Малицький
А. Мал. – А. Малишко
О. Мак. – О. Маковей
Ю. Мушк. – Ю. Мушкетик
Б. Мельн. – Б. Мельничук

І. Микит. – І. Микитенко
П. Мир. – Панас Мирний
К. Міщ. – К. Міщенко
Ю. Мушк. – Ю. Мушкетик
А. М'яст. – А. М'ястківський
М. Нагниб. – М. Нагнибіда
І. Неч.-Лев. – І. Нечуй-Левицький
О. Нов. – О. Новицький
М. Ном. – М. Номис
О. Олесь – Олександр Олесь
Б. Ол. – Б. Олійник
Д. Павл. – Д. Павличко
О. Пахл. – О. Пахльовська
П. Пер. – П. Перебийніс
Л. Перв. – Л. Первомайський
О. Підс. – О. Підсуха
В. Підм. – В. Підмогильний
Є. Плуж. – Є. Плужник
Л. Поном. – Л. Пономаренко
М. Под. – М. Подолян
Н. Риб. – Натан Рибак
М. Рил. – М. Рильський
Г. Світл. – Г. Світлична
Т. Сев. – Т. Севернюк
О. Сен. – О. Сенатович
В. Сим. – В. Симоненко
М. Синг. – М. Сингаївський
Г. Сков. – Г. Сковорода
С. Скляр. – С. Скляренко
Ю. См. – Ю. Смолич
А. Сод. – А. Содомора
В. Сок. – В. Соколов
В. Сос. – В. Сосюра
М. Стар. – М. Старицький
М. Ст. – М. Стельмах
В. Сух. – В. Сухомлинський
Л. Сухор. – Л. Сухоруков
Л. Тал. – Л. Талалай
Г. Тар. – Г. Тарасюк
М. Тарн. – М. Тарнавський
М. Тер. – М. Терещенко
П. Тич. – П. Тичина
М. Трублаїні – М. Трублаїні
Гр. Тют. – Гр. Тютюнник
Л. Укр. – Леся Українка
І. Фр. – І. Франко
М. Хв. – М. Хвильовий
М. Хоросн. – М. Хоросницька
А. Хор. – А. Хорунжий
Г. Хотк. – Г. Хоткевич
М. Чабан. – М. Чабанівський
Д. Чер. – Д. Черевичний
М. Черн. – М. Чернявський
О. Чорн. – О. Чорний
Г. Чупр. – Г. Чупринка
Т. Шевч. – Т. Шевченко
Я. Щог. – Я. Щоголів
О. Ющ. – О. Ющенко
Ю. Ян. – Ю. Яновський
Ю. Ярм. – Ю. Ярмиш
З газ. – З газети
З журн. – З журналу
Нар. тв. – Народна творчість

Навчальне видання

Олена Дуденко

СИНТАКСИС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тести і завдання для самостійної роботи

Навчальний посібник

Видається в авторській редакції